24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 15 пус.

1941
НОЯБРЬ
9
ВЫРСАРНИКУН
264 (5979) №

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

Чӑваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ.

ОКТЯБРЬТИ СОЦИАЛИЗМЛӐ АСЛӐ РЕВОЛЮЦИ 24 ҪУЛ ТУЛТАРНИ

Оборонӑн Государственный Комитечӗн Председателӗ И. В. Сталин юлташ Ӗҫҫынни Депутачӗсен Мускав Совечӗпе Мускав хулинчи партиллӗ тата обществӑллӑ организацисен чаплӑ ларӑвӗнче 1941 ҫулти ноябрӗн 6-мӗшӗнче тунӑ доклад

* * *

Юлташсем!

Пирӗн патӑмӑрта Октябрьти социализмлӑ революци ҫӗнтернӗренпе тата хамӑр ҫӗршывра совет стройӗ пулса тӑнӑранпа 24 ҫул иртрӗ. Эпир халӗ совет стройӗн килес 25-мӗш ҫулӗ умӗнче тӑратпӑр.

Октябрьти революцин уявӗсенче пулакан чаплӑ ларусенче яланах ӗнтӗ иртнӗ ҫул хушшинче мирлӗ строительство тӗлӗшпе тунӑ ӳсӗмсен итогӗсене пӗрлештерсе параҫҫӗ. Ҫавӑн пек итогсене пӗрлештерсе пама пирӗн чӑннипех те май пур, мӗншӗн тесен пирӗн мирлӗ строительство тӗлӗшӗнчи ҫитӗнӳсем ҫултан ҫула ҫеҫ мар, уйӑхран уйӑха та ӳссе пыраҫҫӗ. Вӑл ӳсӗмсем мӗнлине тата вӗсем мӗнтери пысӑккине пурте, туссем те, тӑшмансем те, пӗлеҫҫӗ.

Анчах та иртнӗ ҫул мирлӗ строительство ҫулталӑкӗ ҫеҫ мар. Вӑл ҫавӑнпа пӗрлех тата мире юратакан пирӗн ҫӗршыв ҫине ултавлӑн тапӑннӑ нимӗҫ захватчикӗсене хирӗҫ пыракан вӑрҫӑ ҫулталӑкӗ те пулса тӑрать. Иртнӗ ҫулталӑкӑн малтанхи ултӑ уйӑхӗ хушшинче ҫеҫ пирӗн хамӑрӑн мирлӗ строительство ӗҫне туса пыма май пулчӗ. Ҫулталӑкӑн иккӗмӗш пайӗ, тӑватӑ уйӑх ытларах вӑхӑт, нимӗҫ империалисчӗсене хирӗҫ пыракан питех те хаяр вӑрҫӑ обстановкинче иртет. Вӑрҫӑ, ҫапла вара, пирӗн ҫӗршывӑн иртнӗ ҫулталӑкри аталанӑвӗнче ҫаврӑну пункчӗ пулса тӑчӗ. Пирӗн мирлӗ строительствӑна ҫак вӑрҫӑ чылаях ансӑрлатрӗ, хӑшпӗр облаҫсенче вара пӗтӗмпех чарса лартрӗ. Вӑл пирӗн пӗтӗм ӗҫе вӑрҫӑ вӑхӑтне тивӗҫлӗ пек урӑхлатса ҫӗнетме хушрӗ. Вӑл пирӗн ҫӗршыва пурне те пӗрлештерсе тӑракан пӗрлӗхлӗ тыл туса хучӗ, ҫак тыл фронта кирлисене, Хӗрлӗ Ҫара тата хамӑрӑн Тинӗс-Ҫар Флотне кирлисене парса тӑрать.

Пирӗн мирлӗ строительствӑн тапхӑрӗ пӗтрӗ. Нимӗҫ захватчикӗсене хирӗҫ ирӗклӗхшӗн пыракан вӑрҫӑ тапхӑрӗ пуҫланчӗ.

Ҫавӑнпа та иртнӗ ҫулталӑкӑн иккӗмӗш пайӗнче, тӗрӗссипе илсен ҫулталӑкӑн иккӗмӗш пайӗнчи тӑватӑ уйӑх ҫурӑ хушшинче пулса пынӑ вӑрҫӑн итогӗсем ҫинчен тата ирӗклӗхшӗн пыракан ҫак вӑрҫӑра эпир хамӑр ума кӑларса тӑратакан задачӑсем ҫинчен ыйту лартни питех те вырӑнлӑ пулать.

Тӑватӑ уйӑх хушшинче вӑрҫӑ мӗнле пулса пычӗ

Эпӗ ӗнтӗ вӑрҫӑ пуҫланнӑ чухне тухса каланӑ хамӑн сӑмахсенчен пӗринче: вӑрҫӑ пирӗн ҫӗршывшӑн пысӑк хӑрушлӑх туса хучӗ, пирӗн ҫӗршыв умне пысӑк хӑрушлӑх тухса тӑчӗ, ҫак хӑрушлӑха тавҫӑрса илмелле те хамӑрӑн пӗтӗм ӗҫе вӑрҫӑ вӑхӑтне тивӗҫлӗ пек урӑхлатса ҫӗнетмелле, тесе каларӑм. Халӗ вӑрҫӑн тӑватӑ уйӑх хушшинчи итогӗ ҫинчен каланӑ май манӑн ҫакна палӑртмалла: ҫав хӑрушлӑх вӑйсӑрланмарӗ кӑна мар, пӗтӗмпех урӑхла, вӑл татах та ытларах вӑйланчӗ. Украинӑн пысӑк пайне, Белоруссине, Молдавине, Литвана, Латвине, Эстонине тата чылай облаҫсене тӑшман тытса илчӗ; Донбаса пырса кӗчӗ, Ленинград патне хура пӗлӗт пек пырса капланчӗ, пирӗн мухтавлӑ столицӑна—Мускава хӑратса тӑрать Нимӗҫсен фашистла захватчикӗсем пирӗн ҫӗршыва ҫаратаҫҫӗ, рабочисен, хресченсен тата интеллигенцин вӑйӗпе тунӑ хуласемпе ялсене аркатаҫҫӗ. Гитлерла вӑрӑ-хурахсем пирӗн ҫӗршыври мирлӗ ҫынсене вӗлереҫҫӗ, ирӗксӗрлеҫҫӗ, хӗрарӑмсемпе ачасене те, стариксене те хӗрхенсе тӑмаҫҫӗ. Пирӗн ҫӗршывӑн нимӗҫсем тытса илнӗ облаҫӗсенчи хамӑрӑн тӑвансем нимӗҫ ҫӑткӑнӗсен пусмӑрӗ айӗнче хӗнхур кураҫҫӗ.

Тӑван ҫӗршывӑн чыслӑхӗпе ирӗклӗхне хӳтӗлесе тата ҫав тискерленсе кайнӑ тӑшманӑн атакисене паттӑррӑн сирсе пырса, хӑюлӑхпа паттӑрлӑхӑн лайӑх тӗслӗхӗсене кӑтартса, пирӗн ҫарпа флотӑн боецӗсем тӑшманӑн юнне ҫырмари пек юхтарчӗҫ. Анчах та тӑшман жертвӑсем умӗнче чарӑнса тӑмасть, вӑл хӑйӗн салтакӗсен юнне нимӗн чухлӗ те шеллемест, стройран тухнисем вырӑнне вӑл ҫӗнӗ те ҫӗнӗ отрядсем фронта ярса тӑрать, хӗл пуҫланиччен Ленинградпа Мускава тытса илес тесе, пӗтӗм вӑйне пухса ҫапӑҫать, мӗншӗн тесен хӗл ӑна лайӑххине нимӗн те парас ҫуккине вӑл пӗлет.

Вӑрҫӑн тӑватӑ уйӑхӗ хушшинче пирӗн 350.000 ҫын вилнӗ, 378.000 ҫын пӗр хыпарсӑр ҫухалнӑ, аманнисем пирӗн 1.020 пин ҫын. Ҫак вӑхӑт хушшинчех тӑшман, унӑн вилнӗ, аманнӑ тата тыткӑна лекнӗ салтакӗсене пӗрле шутласан, 4,5 миллион ҫын ытла ҫухатнӑ.

Ҫак тӗлӗшпе нимӗнле иккӗленӳ те пулма пултараймасть: Совет Союзӗпе танлаштарсан, вӑрҫӑн тӑватӑ уйӑхӗ хушшинче Германия чылай вӑйсӑрланчӗ, унӑн ҫыннисен резервӗ ӗнтӗ пӗтсе пырать, Совет Союзӗн резервӗсем вара халӗ ҫеҫ туллин ӗҫе кӗрсе пыраҫҫӗ.

„Ҫиҫӗм пек хӑвӑрт вӑрҫӑ" путланса ларни

Пирӗн ҫӗршыв ҫине тапӑннӑ чухне нимӗҫсен фашистла захватчикӗсем Совет Союзне пӗрре ҫурӑ—икӗ уйӑхра „пӗтерсе" лартма, ҫав кӗске вӑхӑт хушшинче Урал патне ҫитме шутланӑ. Калас пулать, ҫапла „ҫиҫӗм пек хӑвӑрт" ҫӗнтерес плана нимӗҫсем пытарса тӑман. Пачах урӑхла, вӗсем ӑна пур майпа та пӗлтерсе тӑнӑ. Анчах та фактсем „ҫиҫӗм пек хӑвӑрт вӑрҫӑ" планӗ пӗтӗмпех ҫӑмӑлттайла тата никӗссӗр пулнине кӑтартса пачӗҫ. Халӗ ҫав ухмахла план йӑлтах путланса ларчӗ тесе шутламалла. **(Алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

„Ҫиҫӗм пек хӑвӑрт вӑрҫӑ", Хӗвеланӑҫӗнче ӑнӑҫлӑ пулнӑскер, Хӗвелтухӑҫӗнче ӑнӑҫсӑр пулнине тата путланса ларнине мӗнпе ӑнлантарса памалла?

Совет Союзне икӗ уйӑхра пӗтерсе тӑкса ҫав кӗске срок хушшинче Урал патне ҫитетпӗр, тесе каланӑ чухне нимӗҫсен фашистла стратегӗсем мӗн ҫине шаннӑ-ха?

Вӗсем, чи малтан, ССР Союзне хирӗҫ пӗтӗмӗшлӗ коалици тӑвасси ҫине, Великобританипе Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсене, ҫак ҫӗршывсен влаҫра тӑракан сийӗсене малтан революци ӗмӗлкипе хӑратса пӑрахса, ҫав коалицине хутшӑнтарасси ҫине, ҫапла вара, пирӗн ҫӗршыва ытти ҫӗршывсенчен пӗтӗмӗшпех уйӑрса тӑратасси ҫине хытӑ шаннӑ. Уйрӑм государствӑсенчи классем хушшинчи хирӗҫӳсем тӗлӗшпе тата ҫав государствӑсемпе совет ҫӗршывӗ хушшинчи хирӗҫӳсем тӗлӗшпе вӑйӑ выляс политика Францире хӑйӗн результачӗсене панине нимӗҫсем пӗлнӗ. Францире влаҫра тӑракансем, нимӗҫсене хирӗҫ тӑма пӑрахса, хӑйсене революци ӗмӗлкипе хӑратма май панӑ, хӑраса ӳкнипе хӑйсен тӑван ҫӗршывне Гитлерӑн ури айне хунӑ. Нимӗҫсен фашистла стратегӗсем: Великобритани тата Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем тӗлӗшпе те ӗҫ ҫавӑн пекех пулӗ, тесе шутланӑ. Нимӗҫ фашисчӗсем, ССР Союзне хирӗҫ похода хутшӑнмашкӑн Англи политикӗсене ӗнентерес тесе, чылаях паллӑ Гесса, чӑннипе илсен, ҫав ӗҫе тума Англие янӑ та ӗнтӗ. Анчах та нимӗҫсем питех те пысӑк йӑнӑш турӗҫ. Великобританипе Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем, Гесс тем пек тӑрӑшнӑ пулин те, ССР Союзне хирӗҫ нимӗҫсен фашистла захватчикӗсем пуҫланӑ похода хутшӑнмарӗҫ кӑна мар, пӗтӗмпех урӑхла, гитлерла Германие хирӗҫ ССР Союзӗпе пӗр лагере пӗрлешрӗҫ. ССР Союзӗ тӑр пӗччен тӑрса юлмарӗ кӑна мар, пӗтӗмпех урӑхла, вӑл ҫӗнӗ союзниксем тупрӗ, Великобритания, Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем тата нимӗҫ фашизмӗ оккупациленӗ ытти ҫӗршывсем пирӗн союзниксем пулса тӑчӗҫ. Ҫакӑн пек пулса тӑчӗ: нимӗҫсен хирӗҫӳсем тӗлӗшпе вӑйӑ выляс тата революци ӗмӗлкипе хӑратас политики хӑйӗн вӑйне пӗтерчӗ, вӑл ӗнтӗ ҫӗнӗ обстановкӑна юрӑхсӑр. Юрӑхсӑр кӑна та мар, вӑл тата нимӗҫ захватчикӗсемшӗн пысӑк хӑрушлӑх кӳме пултарать, мӗншӗн тесен ҫӗнӗ обстановкӑра вӑл пӗтӗмпех урӑхла результатсем патне илсе пырать.

Нимӗҫсем, иккӗмӗшӗнчен, совет стройӗ ҫирӗп мар, совет тылӗ ҫирӗп мар пуласси ҫине шаннӑ, пӗрре вӑйлӑн пырса ҫапнӑ хыҫҫӑнах, Хӗрлӗ Ҫарӑн малтанхи ӑнӑҫсӑрлӑхӗсем хыҫҫӑнах рабочисемпе хресченсем хушшинче хирӗҫӳсем пуҫланса кайӗҫ, ССР Союзӗнчи халӑхсем хушшинче харкашу пуҫланӗ, восстанисем тапранса кайӗҫ, ҫӗршыв вара уйрӑм пайсем ҫине уйӑрӑлса кайӗ тесе шутланӑ, ҫакӑ вара нимӗҫ захватчикӗсене Урал патне ҫитме ҫӑмӑллатмалла пулнӑ. Анчах та нимӗҫсем кунта та пысӑк йӑнӑш турӗҫ. **(Алӑ ҫупаҫҫӗ)** Хӗрлӗ Ҫарӑн ӑнӑҫсӑрлӑхӗсем рабочисемпе хресченсен союзне, ҫавнашкалах тата ССР Союзӗнчи халӑхсен туслӑхне вӑйсӑрлатмарӗҫ кӑна мар, пачах урӑхла, татах та вӑйлӑн ҫирӗплетрӗҫ. **(Алӑ ҫупаҫҫӗ.)** Унтан та ытларах,—вӗсем ССР Союзӗнчи халӑхсен ҫемьине никам ҫӗмӗрейми пӗрлӗхлӗ лагерь туса хучӗҫ, вӑл лагерь хӑйӗн Хӗрлӗ Ҫарне, хӑйӗн Хӗрлӗ Флотне паттӑррӑн пулӑшса тӑрать. Совет тылӗ нихҫан та хальхи пек ҫирӗп пулман. **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)** Кирек хӑш ытти государство та, хӑйӗн территорине пирӗн чухлӗ ҫухатнӑ пулсан, йывӑрлӑха тӳсеймесӗр пӗтсе ларнӑ пулӗччӗ,—ҫакӑ вӑл питех те пулма пултарать. Совет стройӗ йывӑрлӑха ҫавӑн пек ҫӑмӑллӑн тӳссе ирттерчӗ пулсан, хӑйӗн тылне татах та ҫирӗплетрӗ пулсан, ҫакӑ вӑл совет стройӗ халӗ пуринчен те ҫирӗп пулнине пӗлтерет. **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Юлашкинчен, нимӗҫ захватчикӗсем Хӗрлӗ Ҫарпа Хӗрлӗ Флот вӑйсӑр пуласси ҫине, пирӗн ҫарпа пирӗн флота нимӗҫ ҫарӗпе нимӗҫ флочӗ пӗрре пырса ҫапнипех ӳпӗнтерсе салатса ярасси ҫине, ҫапла майпа пирӗн ҫӗршыв ӑшнелле пӗр чарӑнмасӑрах кӗрсе кайма хӑйсене валли ҫул уҫасси ҫине шаннӑ. Анчах нимӗҫсем, хӑйсен вӑйӗсене ытлашши хак парса тата пирӗн ҫарпа пирӗн флота хака хумасӑр, кунта та пысӑк йӑнӑш турӗҫ. Паллах, пирӗн ҫарпа пирӗн флот ҫамрӑк-ха, вӗсем пӗтӗмпе те тӑватӑ уйӑх ҫеҫ вӑрҫаҫҫӗ, вӗсем пӗтӗмӗшпех кадровӑй пулса тӑма ӗлкӗреймен-ха, ҫав вӑхӑтрах вӗсене хирӗҫ нимӗҫсен кадровӑй флочӗпе кадровӑй ҫарӗ вӑрҫать, вӗсем ӗнтӗ икӗ ҫул хушши вӑрҫӑ вӑрҫаҫҫӗ. Анчах та, пӗрремӗшӗнчен, пирӗн ҫар шухӑш-кӑмӑл тӗлӗшпе нимӗҫ ҫарӗнчен ҫӳлте тӑрать, мӗншӗн тесен пирӗн ҫар ютҫӗршыв захватчикӗсенчен хӑйӗн тӑван ҫӗршывне сыхлать тата хӑйӗн ӗҫӗ тӗрӗс пулнине ӗненсе тӑрать; ҫав вӑхӑтрах нимӗҫ ҫарӗ захватчикла вӑрҫӑ туса пырать, хӑйӗн ирсӗр ӗҫӗ тӗрӗссине пӗр минутӑлӑха та пулин ӗненме май тупаймасӑр, ютҫӗршыва ҫаратать. Нимӗнле иккӗленӳ те пулма пултараймасть, хамӑрӑн тӑван ҫӗршыва сыхлас идея,—пирӗн ҫынсем ҫавӑншӑн кӗрешеҫҫӗ те ӗнтӗ,—пирӗн ҫарта геройсене ҫуратмалла, вӑл ӗнтӗ чӑннипех те вӗсене ҫуратать, вӑл геройсем Хӗрлӗ Ҫара ҫирӗплетсе тӑраҫҫӗ; ҫав вӑхӑтрах ютҫӗршыва тытса илсе ҫаратас идея,—нимӗҫсем ӗнтӗ хӑйсен вӑрҫине ҫавӑншӑн туса пыраҫҫӗ,—нимӗҫ ҫарӗнче профессиллӗ вӑрӑ-хурахсене ҫуратмалла, вӑл ӗнтӗ чӑннипех те вӗсене ҫуратать, вӗсен шухӑш-кӑмӑл тӗлӗшпе нимӗнле тӗреклӗх те ҫук, вӗсем нимӗҫ ҫарне ишӗлтерсе пыраҫҫӗ. Иккӗмӗшӗнчен, нимӗҫ ҫарӗ, пирӗн ҫӗршывӑн ӑшнелле кӗрсе кайса, хӑйӗн тылӗнчен уйӑрӑлса пырать, унӑн ирӗксӗрех ют ҫӗрте вӑрҫма тивет, ютҫӗршывра ҫӗнӗ тыл тума тивет, ҫав вӑхӑтрах вӑл тыла пирӗн партизансем аркатса тӑраҫҫӗ, ҫакӑ вӑл нимӗҫ ҫарне хатӗрсемпе ҫимӗҫсем парса тӑрас ӗҫе тӗпренех йӗркерен кӑларса пырать, ӑна хӑйӗн тылӗнчен хӑратса тӑрать, хӑйӗн положенийӗ ҫине шанса тӑрассине пӗтерет; ҫав вӑхӑтрах пирӗн ҫар хӑйӗн тӑван ҫӗрӗнче вӑрҫать, хӑйӗн тылӗ пӗрмаях пулӑшса пынипе усӑ курать, ҫынсем, хӗҫпӑшалсем, апатҫимӗҫсем кирлӗ чухлӗ илсе тӑрать, хӑйӗн тылӗ ҫине хытӑ шанать. Акӑ мӗншӗн ӗнтӗ, нимӗҫсем урӑхла шутланӑ пулин те, пирӗн ҫар вӑйлӑрах пулчӗ, нимӗҫ захватчикӗсен каппайчӑк рекламисем тӑрӑх урӑхла шутлама пулнӑ пулин те, нимӗҫ ҫарӗ вӑйсӑртарах пулчӗ. Ленинградпа Мускава хӳтӗлени,—унта пирӗн дивизисем нумаях пулмасть нимӗҫсен пӗр вӑтӑр дивизине пӗтерсе тӑкрӗҫ,—ҫакна кӑтартса парать: отечественнӑй вӑрҫӑн ҫулӑмӗнче советсен ҫӗнӗ боецӗсемпе командирӗсем, летчиксем, артиллеристсем, минометчиксем, танкистсем, пехотинецсем, моряксем пиҫӗхсе ҫитӗнеҫҫӗ тата пиҫӗхсе ҫитӗнчӗҫ те, ыран вӗсем нимӗҫ ҫарӗшӗн аҫа-ҫиҫӗм пулса тӑрӗҫ. **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Иккӗленмелли ҫук, ҫак обстоятельствӑсем пурте пӗрле Хӗвелтухӑҫӗнчи „ҫиҫӗм пек хӑвӑрт вӑрҫӑ" путланса ларасси патне илсе пычӗҫ.

Пирӗн ҫарӑн вӑхӑтлӑха пулнӑ ӑнӑҫсӑрлӑхӗсен сӑлтавӗсем

Паллах, вӗсем пурте тӗрӗс ӗнтӗ. Анчах ҫакӑ та тӗрӗс: ҫав лайӑх условисемпе пӗрлех Хӗрлӗ Ҫаршӑн лайӑх мар условисем те чылай, ҫавсене пула пирӗн ҫарӑн ӗҫӗсем вӑхӑтлӑха ӑнӑҫлӑ мар пулса пычӗҫ, унӑн ирӗксӗрех каялла чакма тиврӗ, пирӗн ҫӗршывӑн чылай облаҫӗсене ирӗксӗрех тӑшмана пама тиврӗ.

Малалли 2-мӗш страницӑра

И. В. СТАЛИН ЮЛТАШ ДОКЛАЧӖН МАЛАЛЛИ

(Пуҫламӑшӗ 1-мӗш страницӑра)

Ҫав лайӑх мар условисем мӗнле-ха? Хӗрлӗ Ҫарӑн вӑрҫӑри вӑхӑтлӑха пулнӑ ӑнӑҫсӑрлӑхӗсен сӑлтавӗсем мӗнре-ха?

Хӗрлӗ Ҫарӑн ӑнӑҫсӑрлӑхӗсен сӑлтавӗсенчен пӗри вӑл — нимӗҫсен фашистла войскисене хирӗҫ Европӑра иккӗмӗш фронт ҫукки пулса тӑрать. Ӗҫ акӑ мӗнре: хальхи вӑхӑтра нимӗҫсен фашистла войскисене хирӗҫ вӑрҫма Великобританин е Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсен Европӑри континентра нимӗнле ҫарсем те ҫук, ҫакна пула нимӗҫсен хӑйсен вӑйӗсене сапаласа ярса икӗ фронтпа, Хӗвеланӑҫӗнче тата Хӗвелтухӑҫӗнче, вӑрҫма тивмест. Ҫак обстоятельство вара акӑ мӗн патне илсе пырать: Хӗвеланӑҫӗнче хӑйсен тылӗ ҫирӗп тесе шутласа, нимӗҫсем хӑйсен мӗнпур войскисене тата хӑйсен Европӑри союзникӗсен войскисене пирӗн ҫӗршыва хирӗҫ яма пултараҫҫӗ. Хальхи обстановкӑра пирӗн ҫӗршыв нимӗҫсен, финсен, румынсен, итальянецсен, венгерецсен пӗрлешӳллӗ вӑйӗсене хирӗҫ, ҫар тӗлӗшпе никам та пулӑшмасӑрах, ирӗклӗхшӗн пыракан вӑрҫа пӗчченех туса пырать. Нимӗҫсем хӑйсен вӑхӑтлӑха пулнӑ ӑнӑҫлӑхӗсемпе каппаяҫҫӗ тата хӑйсен ҫарне вӗҫӗмсӗр мухтаҫҫӗ, вӑл ҫар Хӗрлӗ Ҫара хирӗҫ пӗччен ҫапӑҫнӑ чухне Хӗрлӗ Ҫара яланах ҫӗнтерме пултарать, тесе ӗнентерме хӑтланаҫҫӗ. Анчах та нимӗҫсем ӗнентерме хӑтланни пушӑ сӑмах ҫапса каппайни пулса тӑрать, мӗншӗн тесен ҫакна ӑнланмалла мар: мӗншӗн-ха, апла пулсан, хӑйӗн вӑйӗсемпе ҫеҫ, вӑрҫӑ тӗлӗшпе ирӗкрен пулӑшу илмесӗрех вӑрҫакан Хӗрлӗ Ҫара хирӗҫ тухса нимӗҫсем финсенчен, румынсенчен, итальянецсенчен, венгерецсенчен пулӑшу илме тытӑнчӗҫ. Иккӗленмелли ҫук, Европӑра нимӗҫсене хирӗҫ иккӗмӗш фронт ҫукки нимӗҫ ҫарӗн положенине чылаях ҫӑмӑллатать. Анчах ҫакӑн пирки те иккӗленмелли ҫук: Европа континентӗнче иккӗмӗш фронт пулса тӑни,— ҫав иккӗмӗш фронт ҫывӑх вӑхӑтрах пулса тӑма тивӗҫ **(тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ)**,— нимӗҫ ҫарӗн положенине начарлатса пирӗн ҫарӑн положенине тӗпренех ҫӑмӑллатмалла.

Пирӗн ҫарӑн вӑхӑтлӑха пулнӑ ӑнӑҫсӑрлӑхӗсен тепӗр сӑлтавӗ вӑл — пирӗн танксем тата хӑшпӗр таран авиаци те ҫителӗксӗрри пулса тӑрать. Кучухнехи вӑрҫӑра танксемсӗр тата сывлӑшран авиаци ҫителӗклӗ таран хӳтӗленисӗр кӗрешме пехотӑна питӗ йывӑр. Пахалӑх тӗлӗшӗнчен пирӗн авиаци нимӗҫ авиацийӗнчен малта тӑрать, пирӗн мухтавлӑ летчиксем вара хӑйсене хӑюллӑ боецсен чапӗпе витрӗҫ. **(Алӑ ҫупаҫҫӗ.)** Анчах та самолетсем пирӗн халлӗхе нимӗҫсеннинчен сахалрах-ха. Пахалӑх тӗлӗшӗнчен пирӗн танксем нимӗҫ танкӗсенчен малта тӑраҫҫӗ, пирӗн мухтавлӑ танкистсемпе артиллеристсем вара нимӗҫсен мухтаса пӗтернӗ войскисене, вӗсен нумай йышлӑ танкӗсемпе пӗрлех, пӗр хут кӑна мар каялла хӑваласа янӑ. **(Алӑ ҫупаҫҫӗ.)** Анчах танксем пирӗн ҫапах та нимӗҫсеннинчен темиҫе хут сахалрах-ха. Ҫакӑнта ӗнтӗ нимӗҫ ҫарӗ вӑхӑтлӑха тунӑ ҫитӗнӳсен секречӗ. Пирӗн танк промышленноҫӗ начар ӗҫлет тесе тата пирӗн фронта танксем сахал парать тесе калама ҫук. Йӑлтах урӑхла, вӑл пит те лайӑх ӗҫлет тата чаплӑ танксем сахал мар туса кӑларать. Анчах та нимӗҫсем чылай нумайрах танксем туса кӑлараҫҫӗ, мӗншӗн тесен вӗсем хальхи вӑхӑтра хӑйсен танк промышленноҫне ҫеҫ мар, тата Чехословаки, Бельги, Голланди, Франци промышленноҫне те хӑйсен аллинче тытса тӑраҫҫӗ. Ҫак обстоятельство пулман пулсан, нимӗҫ ҫарне—танксемсӗр ҫапӑҫӑва кӗмен тата танксем ытларах пулман чухне пирӗн чаҫсем ҫапнине тӳссе тӑрайман ҫарне Хӗрлӗ Ҫар тахҫанах ҫапса салатнӑ пулӗччӗ. **(Алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Танксем тӗлӗшпе нимӗҫсем маларах тӑнине пӗтерсе лартма тата ҫапла тунипе пирӗн ҫарӑн положенине тӗпренех лайӑхлатма пӗр май ҫеҫ пур. Ҫав май вӑл—пирӗн ҫӗршывра танксем туса кӑларассине темиҫе хут ӳстернинче кӑна мар пулса тӑрать, вӑл тата танксене хирӗҫ кӗрешмелли самолетсен, танксене хирӗҫ кӗрешмелли пӑшалсемпе орудисен, танксене хирӗҫ кӗрешмелли гранатӑсемпе минометсен производствине вӑйлӑн ӳстерсе янинче, танксене хирӗҫ кӗрешмелли шӑтӑксем тата танксене хирӗҫ кӗрешмелли тӗрлӗ йышши чӑрмавсем ытларах тунинче пулса тӑрать.

Ҫакӑнта пулать хальхи вӑхӑтри задача.

Эпир ҫак задачӑна пурнӑҫа кӗртме пултаратпӑр тата ӑна пирӗн мӗнле пулсан та пурнӑҫа кӗртмеллех!

Камсем вӗсем „национал-социалистсем“

Нимӗҫ захватчикӗсене, урӑхла каласан, гитлеровецсене, пирӗн патӑрта фашистсем тесе чӗнеҫҫӗ. Ҫакна гитлеровецсем тӗрӗс мар тесе шутлаҫҫӗ иккен, вӗсем хӑйсене ҫине тӑрсах „национал-социалистсем“ тесе чӗнеҫҫӗ. Ҫапла ӗнтӗ, гитлеровецсен партийӗ, Европӑна ҫаратакан тата пирӗн социализмлӑ государство ҫине тискеррӗн тапӑнас ӗҫе организациленӗ нимӗҫ захватчикӗсен партийӗ социалистла парти пулса тӑрать, тесе нимӗҫсем пире ӗнентересшӗн. Ҫакӑ пулма пултарать-и-ха? Европӑри халӑхсене ҫаратакан тата пусмӑрлакан урса кайнӑ гитлерла захватчиксемпе социализм хушшинче пӗр пекки мӗн пулма пултартӑр-ха?

Гитлеровецсене националистсем тесе шутлама пулать-и? Ҫук, пулмасть. Чӑннипе илсен, гитлеровецсем халӗ ӗнтӗ националистсем мар, империалистсем пулса тӑраҫҫӗ. Гитлеровецсем нимӗҫ ҫӗрӗсене пухас тата Рейн облаҫне, Австрие тата ыттисене тепӗр хут хӑйсем ҫумне пӗрлештерес тӗлӗшпе ӗҫленӗ чухне вӗсене паллӑ сӑлтав тӑрӑх националистсем тесе калама май пулнӑ. Анчах та вӗсем ют территорисене тытса илнӗ тата Европӑри нацисене—чехсене, словаксене, поляксене, норвежецсене, датчансене, голландецсене, бельгиецсене, французсене, сербсене, грексене, украинецсене, белоруссене, Балтика таврашӗнчи халӑхсене тата ыттисене чуралантарнӑ хыҫҫӑн, хӑйсем тӗнчипех пуҫпулса тӑрассишӗн тӑрӑшма пуҫласан, гитлерла парти националистла парти пулма пӑрахрӗ, мӗншӗн тесен вӑл ҫак самантран пуҫласа империалистла, захватчикла парти, пусмӑрҫӑсен партийӗ пулса тӑчӗ.

Гитлерла парти—империалистсен партийӗ, тӗнчери мӗнпур империалистсем хушшинче чи тискер те чи вӑрӑ-хурахла империалистсен партийӗ пулса тӑрать.

Гитлеровецсене социалистсем тесе шутлама пулать-и? Ҫук, пулмасть. Чӑннипе илсен, гитлеровецсем социализмӑн ылханлӑ тӑшманӗсем пулса тӑраҫҫӗ, Европӑри рабочи класа тата унти халӑхсене элементарнӑй демократиллӗ ирӗклӗхсемсӗр тӑратса хӑварнӑ чи тискер реакционерсем, черносотенецсем пулса тӑраҫҫӗ.

Хӑйсен реакциллӗ-черносотенла ӑшчиккине витсе тӑрас тесе, гитлеровецсем Англипе Америкӑн шалти режимне плутократиллӗ режим тесе ятлаҫҫӗ. Анчах та Англипе Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсенче элементарнӑй демократиллӗ ирӗклӗхсем пур, унта рабочисемпе служащисен профсоюзӗсем пур, рабочи партисем пур, парламент пур; Германире вара гитлерла режим вӑхӑтӗнче ҫавсене пурне те пӗтерсе тӑкнӑ. Гитлерла режимӑн реакциллӗ ӑшчиккине тата нимӗҫ фашисчӗсем Англипе Америкӑн плутократиллӗ режимӗ ҫинчен сӳпӗлтетнин пӗтӗм суялӑхне ӑнланса илес тесен, ҫак икӗ тӗрлӗ факта пӗр-пӗринпе танлаштарса пӑхни ҫеҫ кирлӗ. Тӗрӗссипе илсен, гитлерла режим царизм вӑхӑтӗнче Российӑра пулнӑ реакциллӗ режимӑн ӳкерчӗкӗ пулса тӑрать. Паллӑ ӗнтӗ, патша режимӗ рабочисен прависене, интеллигенцин прависене тата халӑхсен прависене таптанӑ пекех, гитлеровецсем те вӑл правӑсене ҫине тӑрсах таптаҫҫӗ, патша режимӗ еврейсене хирӗҫ погромсем тунӑ пекех, гитлеровецсем те ҫине тӑрсах еврейсене хирӗҫ вӑтам ӗмӗрсенчи пек погромсем тӑваҫҫӗ.

Гитлерла парти демократиллӗ ирӗклӗхсен тӑшманӗсен партийӗ, вӑтам ӗмӗрсенчи реакцин тата черносотенла погромсен партийӗ пулса тӑрать.

Ҫак асса кайнӑ империалистсемпе чи тискер реакционерсем халӗ те „националистсен“ тата „социалистсен“ тумӗпе витӗнеҫҫӗ пулсан, ҫакна вӗсем халӑха улталас, айвансен пуҫне ҫавӑрас тата хӑйсен вӑрӑ-хурахла империалистла ӑшчиккине „национализмпа“ „социализм“ ялавӗпе витес тесе тӑваҫҫӗ.

Павлин тӗкӗсемпе капӑрланакан ҫӑхансем... Анчах та ҫӑхансем павлин тӗкӗсемпе темӗнле капӑрлансан та, вӗсем ҫӑхансем пулма пӑрахмаҫҫӗ.

„Кирек мӗнле майсемпе те усӑ курса, тет Гитлер, тӗнчене. нимӗҫсем ҫӗнтерсе илмелле тӑвас пулать. Эпир хамӑрӑн Германин аслӑ империне тӑвас тетпӗр пулсан, пирӗн чи малтан славян халӑхӗсене—вырӑссене, поляксене, чехсене, словаксене, болгарсене, украинецсене, белоруссене хӗссе кӑларса вӗлерсе пӗтермелле. Ҫакна тумасӑр тӑма нимӗнле сӑлтавсем те ҫук“.

„Этем, тет Гитлер, мӗн ҫуралнӑранпах ҫылӑхлӑ, ӑна вӑйпа усӑ курса кӑна тытса тӑма пулать. Ӑна тыткалама кирек мӗнле меслет те юрӑхлӑ. Политика ыйтнӑ чухне суймалла, сутмалла тата вӗлермелле те“.

„Кам пире хирӗҫ, ҫавсене кашнинех вӗлерӗр, тет Геринг, вӗлерӗр, вӗлерӗр, ҫакӑншӑн эсир мар, эпӗ ответ тытатӑп, ҫавӑнпа та вӗлерӗр!“

„Эпӗ, тет Гитлер, ҫын тивлетне ӳкерекен, совесть ятлӑ суяран этеме хӑтаратӑп. Совесть, хут вӗренни пекех, ҫынна чӑлахлантарать. Манӑн пӗр тивӗҫлӗх пур, мана теори е мораль евӗрлӗ нимӗнле шухӑш та чарса тӑмасть“.

Нимӗҫсен командованийӗ сентябрӗн 25-мӗшӗнче пехотӑн 489-мӗш полкне панӑ приказсенчен пӗринче, нимӗҫсен вилнӗ унтерофицерӗ ҫумӗнче тупнӑскерӗнче, ҫапла каланӑ:

„Эпӗ кашни вырӑс ҫынни ҫине, вӑл 600 метр ҫывӑхӗнче курӑнсанах, пеме пуҫлама хушатӑп. Вырӑс ҫынни хӑйне хирӗҫ татӑклӑ тӑшман тӑни ҫинчен, унран вӑл нимӗнле каҫару та кӗтме пултарайманни ҫинчен пӗлме тивӗҫлӗ“.

Нимӗҫсен командованийӗ салтаксене чӗнсе каланисенчен пӗринче, вилнӗ лейтенант Густав Цигель, Майн ҫинчи Франкфуртра ҫуралнӑскер, ҫумӗнче тупнӑ чӗнӳре ҫапла каланӑ:

„Санӑн чӗрепе нервӑсем ҫук, вӑрҫӑра вӗсем кирлӗ мар. Хӑвӑн ӑшӑнти хӗрхенес тата ҫын асапне ӑнланас шухӑш-кӑмӑла пӗтерсе тӑк—кирек мӗнле вырӑса та, совет ҫыннине те вӗлер, сан умӑнта ватӑ ҫын е хӗрарӑм, хӗрача е арҫын ача тӑрать пулсан та, чарӑнса ан тӑр—вӗлер, ҫакӑнпа эсӗ хӑвна пӗтесрен ҫӑлса хӑваратӑн, хӑвӑн ҫемйӳн малашнехи пурнӑҫне туса паратӑн тата ӗмӗрлӗхех чапа тухатӑн“.

Акӑ ӗнтӗ гитлерла парти лидерӗсен тата гитлерла командованин программипе кӑтартӑвӗсем, этем сӑнне ҫухатнӑ тата тискер кайӑксен виҫине ҫити анса ларнӑ ҫынсен программипе кӑтартӑвӗсем.

Ҫак ҫынсен ӗнтӗ, совеҫпе чыслӑха ҫухатнӑскерсен, выльӑхла шухӑш-кӑмӑллӑ ҫынсен аслӑ вырӑс нацине пӗтерсе тӑкмашкӑн, Плехановпа Ленинӑн, Белинскипе Чернышевскийӗн, Пушкинпа Толстойӑн, Глинкӑпа Чайковскийӗн, Горькипе Чеховӑн, Сеченовпа Павловӑн, Репинпа Суриковӑн, Суворовпа Кутузовӑн нацине пӗтерсе тӑкмашкӑн чӗнме сӗмсӗрлӗх пур!..

Нимӗҫ захватчикӗсем ССР Союзӗнчи халӑхсене пӗтӗмпех пӗтерсе тӑкмалли вӑрҫӑ туса пырасшӑн. Мӗнех вара, нимӗҫсем пӗтерсе тӑкмалли вӑрҫӑ туса пырасшӑн пулсан, вӗсем ӑна туянӗҫ. **(Нумайччен тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Паянтан пирӗн задача, ССР Союзӗнчи халӑхсен задачи, пирӗн ҫарпа пирӗн флотри боецсен, командирсемпе политработниксен задачи—пирӗн тӑван ҫӗршыв территорийӗ ҫине унӑн оккупанчӗсем пулса сӗмсӗрленсе кӗнӗ нимӗҫсене пурне те, пӗр ҫын юлмиччен, пӗтерсе тӑкасси пулса тӑрать. **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ, „тӗрӗс!“ тенӗ сасӑсем, „урра!“ кӑшкӑрнисем илтӗнеҫҫӗ.)**

Нимӗҫ оккупанчӗсене нимӗнле каҫару та пулмалла мар!

Нимӗҫ оккупанчӗсене—вилӗм! **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Нимӗҫ империалисчӗсене тата вӗсен ҫарне пурпӗрех ҫапса аркататпӑр

Нимӗҫ захватчикӗсем шухӑш-кӑмӑл тӗлӗшпе пӑсӑлса кайса, этем сӑнне ҫухатса, тахҫанах ӗнтӗ тискер кайӑксен виҫине ҫити анса ларни хӑй кӑна,—пӗр ҫак обстоятельство кӑна вӗсем хӑйсене пурпӗрех пӗтес шӑпа умне кӑларса тӑратни ҫинчен калать.

Анчах гитлерла захватчиксемпе вӗсен ҫарӗсем пурпӗрех пӗтессине шухӑш-кӑмӑл тӗлӗшӗнчи факторсем кӑна мар палӑртса тӑраҫҫӗ.

Тата тепӗр виҫӗ тӗп фактор пур, ҫав факторсен вӑйӗ кунран кун ӳссе пырать, вӗсем малашнехи ҫывӑх вӑхӑтра гитлерла вӑрӑ-хурахла империализма пурпӗрех ҫапса аркатасси патне илсе ҫитерме тивӗҫлӗ. **(Алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Ҫакӑ вӑл, пӗрремӗшӗнчен, империалистла Германин **Европӑри** тылӗ тӗреклӗ мар пулни, Европӑри „ҫӗнӗ йӗрке“ тӗреклӗ мар пулни. Нимӗҫ захватчикӗсем Европа континентӗнчи халӑхсене Францирен пуҫласа Совет Прибалтикине ҫити, Норвегирен, Данирен, Бельгирен, Голландирен тата Совет Белоруссийӗнчен пуҫласа Балканпа Совет Украинине ҫити чуралантарчӗҫ, вӗсене элементарнӑй демократиллӗ ирӗклӗхсемсӗр тӑратса хӑварчӗҫ, вӗсене хӑйсен кунҫулӗпе хӑйсем пуҫпулса тӑрас правӑсӑр тӑратса хӑварчӗҫ, вӗсенчен ҫӑкӑр, аш-какай, чӗртаварсем туртса илчӗҫ, вӗсене хӑйсен чурисем туса хучӗҫ, поляксене, чехсене, сербсене хӗрес ҫумне пӑталарӗҫ те халӗ ӗнтӗ, Европӑра пуҫпулса тӑнӑ хыҫҫӑн, вӗсем ҫак никӗс ҫинче Германия пӗтӗм тӗнчере пуҫпулса тӑрассине те пурнӑҫа кӗртме пултаратпӑр тесе шутларӗҫ. Ҫакна вӗсем „Европӑри ҫӗнӗ йӗрке“ тесе калаҫҫӗ. Анчах ҫакӑ вӑл мӗнле „никӗс“-ха, мӗнле „ҫӗнӗ йӗрке?“ Европӑри ҫав „ҫӗнӗ йӗрке“ тата ҫав йӗркен йӗрӗнчӗк „никӗсӗ“ кирек хӑш самантра та сирпӗнсе кайса, нимӗҫсен тӗрексӗр, империалистла ҫуртне пӗтерсе тӑкма хатӗр тӑракан вулкан пулса тӑнине каппайса ларакан гитлерла ухмахсем кӑна курмаҫҫӗ. Наполеон ҫине тӗллесе кӑтартаҫҫӗ, Гитлер та Наполеон пек тӑвать тесе тата вӑл пур тӗлӗшрен те Наполеон евӗрлӗ тесе ӗнентерме пӑхаҫҫӗ. Анчах, пӗрремӗшӗнчен, кунта Наполеонӑн шӑпи ҫинчен манма кирлӗ мар. Иккӗмӗшӗнчен, Гитлер Наполеон евӗрлӗ пулни ӗнтӗ кушак ҫури арӑслан евӗрлӗ пулнинчен ытла мар. **(Кулаҫҫӗ, шавлӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)** Мӗншӗн тесен Наполеон, прогрессивнӑй вӑйсем ҫине тайӑнса, реакци вӑйӗсене хирӗҫ кӗрешнӗ, Гитлер вара, пачах урӑхла, прогрессивнӑй вӑйсене хирӗҫ кӗрешсе, реакциллӗ вӑйсем ҫине тайӑнать. Европӑри чуралантарнӑ халӑхсем гитлерла тирание хирӗҫ кӗрешессине тата восстанисем тӑвассине Берлинри гитлерла ухмахсем кӑна ӑнланса илме пултараймаҫҫӗ. Европӑри халӑхсене вӗсен ирӗклӗхшӗн, гитлерла тирание хирӗҫ пыракан кӗрешӗвӗнче ССР Союзӗ, Великобритания тата Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем пур енӗпе те пулӑшса пырасси пирки кам иккӗленме пултартӑр-ха? **(Алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Ҫакӑ вӑл, иккӗмӗшӗнчен, гитлерла захватчиксен **Германири** тылӗ тӗреклӗ мар пулни. Гитлеровецсем Германие, Версальри договора пула вакланса пӗтнӗскерне, пухас тӗлӗшпе ӗҫленӗ чухне, вӗсене Германи ҫӗршывне ура ҫине тӑратас шухӑшпа хавхаланнӑ Германи халӑхӗ пулӑшма пултарнӑ. Анчах кайран, ҫав задачӑна пурнӑҫа кӗртнӗ хыҫҫӑн, гитлеровецсем империализм ҫулӗ ҫине, ют ҫӗрсене тытса илес тата ют халӑхсене пусмӑра чикес ҫул ҫине тӑнӑ хыҫҫӑн, ҫапла майпа Европӑри халӑхсемпе ССР Союзӗнчи халӑхсене хальхи Германин ылханлӑ тӑшманӗсем туса хунӑ хыҫҫӑн,—Германи халӑхӗнче вӑрҫа малалла туса пырассине хирӗҫ, вӑрҫа пӗтерсе лартассишӗн таран ҫаврӑну пулса иртрӗ. Икӗ ҫул ытла пыракан, халӗ вӗҫӗ те курӑнман юнлӑ вӑрҫӑ; миллионшар ҫынсем пӗтни; выҫлӑх; чухӑнлӑха тӑрса юлни; чир-чӗр сарӑлни; нимӗҫсене хирӗҫ йӗри-таврах тӑшманла атмосфера пулса тӑни; ССР Союзӗнчи халӑхсене хальхи Германин ылханлӑ тӑшманӗсем туса хунӑ Гитлерӑн ӑссӑр политики,—ҫаксем пурте Германи халӑхне усӑсӑр тата ишӗлтерекен вӑрҫа хирӗҫ ҫавӑрмасӑр иртсе кайма пултарайман. Европӑри тыл кӑна мар, нимӗҫ войскисен Германири тылӗ те сирпӗнсе кайса гитлерла авантюристсене пӗтерсе тӑкма хатӗр тӑракан вулкан пулса тӑнине гитлерла ухмахсем кӑна ӑнланса илме пултараймаҫҫӗ.

Ҫакӑ вӑл, юлашкинчен, нимӗҫсен фашистла империалисчӗсене хирӗҫ ССР Союзӗ, Великобритания тата Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем тунӑ коалици. Великобритания, Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем тата Совет Союзӗ пӗр лагере пӗрлешни, гитлерла империалистсемпе вӗсен захватчикла ҫарӗсене ҫапса ҫӗмӗрес тӗллев лартакан лагере пӗрлешни факт пулса тӑрать. Кучухнехи вӑрҫӑ вӑл моторсен вӑрҫи. Камӑн моторсем туса кӑларас ӗҫ вӑйлӑрах пулать, вӑрҫӑра ҫавӑ ҫӗнтерет. Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсенчи, Великобританири тата ССР Союзӗнчи моторсем туса кӑларас ӗҫе пӗрлештерсен, эпир пирӗн моторсем, Германипе танлаштарсан, сахалтан та виҫӗ хут ытларах пулнине куратпӑр. Гитлерла вӑрӑ-хурахла империализм пурпӗрех пӗтессин сӑлтавӗсенчен пӗри ҫакӑнта.

Великобритани представителӗ г. Бивербрук тата США представителӗ г. Гарриман хутшӑннипе нумаях пулмасть Мускавра пулса иртнӗ виҫӗ державӑн конференцийӗ пирӗн ҫӗршыва танксем тата авиаци парса тӑтӑшах пулӑшса пыма йышӑнчӗ. Паллӑ ӗнтӗ, ҫав постановлени тӑрӑх эпир танксемпе самолетсем илме тытӑнтӑмӑр та. Унччен маларах Великобритания пирӗн ҫӗршыва алюминий, тӑхлан, хура тӑхлан, никель, каучук пек дефицитлӑ материалсем пачӗ. Кун ҫумне тата Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем Совет Союзне пӗр миллиард доллар кивҫен пама йышӑннине хушсан,—Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсен, Великобританин тата ССР Союзӗн коалицийӗ чӑннипех пулса пыракан ӗҫ тесе шанчӑклӑн калама пулать **(тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ)**, ҫав ӗҫ ирӗклӗхшӗн пыракан пирӗн пӗрлехи ӗҫе усӑ кӳрсе ӳссе пырать тата малалла та ӳссе пырӗ.

Ҫакӑн пек ӗнтӗ нимӗҫсен фашистла империализмӗ пурпӗрех пӗтессине кӑтартса паракан факторсем.

Пирӗн задачӑсем

Ленин вӑрҫӑсем икӗ тӗрлӗ пулнине кӑтартса панӑ: захватчикла вӑрҫӑсем, апла пулсан вара тӗрӗслӗхлӗ мар вӑрҫӑсем, тата ирӗклӗхшӗн пыракан вӑрҫӑсем, тӗрӗслӗхлӗ вӑрҫӑсем.

Нимӗҫсем халӗ ют территорине тытса илес тата ют халӑхсене пусмӑра чикес шутпа захватчикла, тӗрӗслӗхлӗ мар вӑрҫӑ туса пыраҫҫӗ. Ҫавӑнпа та тӳрӗ кӑмӑллӑ ҫынсем пурте нимӗҫ захватчикӗсене хирӗҫ, тӑшмансене хирӗҫ ҫӗкленнӗ пек, ҫӗкленме тивӗҫлӗ.

Совет Союзӗпе унӑн союзникӗсем гитлерла Германирен урӑхла вӑрҫӑ туса пыраҫҫӗ, вӗсем Европӑри тата ССР Союзӗнчи чуралӑха кӗрсе ӳкнӗ халӑхсене гитлерла тиранирен ирӗке кӑларас шутпа, ирӗклӗхшӗн пыракан тӗрӗслӗхлӗ вӑрҫӑ туса пыраҫҫӗ. Ҫавӑнпа та тӳрӗ кӑмӑллӑ ҫынсем пурте ССР Союзӗн, Великобританин тата ытти союзниксен ҫарӗсене, ирӗклӗхе кӑларакан ҫарсем вырӑнне хурса, пулӑшса пымалла.

Ют территорисене тытса илес, ют халӑхсене пусмӑра чикес тӗллевсем вӑрҫӑра пирӗн ҫук тата пулма та пултараймаҫҫӗ,— сӑмах кунта Европӑри халӑхсемпе территорисем ҫинчен пырать-и, е Азири, ҫав шутрах Иранри, халӑхсемпе территорисем ҫинчен пырать-и,—ҫакӑ вӑл пурпӗрех. Пирӗн пӗрремӗш тӗллев—хамӑрӑн территорисемпе хамӑрӑн халӑхсене нимӗҫсен фашистла пусмӑрӗнчен ирӗке кӑларасси пулса тӑрать.

Славян халӑхӗсене тата Европӑри чуралӑха лекнӗ ытти халӑхсене, пирӗнтен пулӑшу кӗтекенскерсене, хамӑрӑн ирӗке тата хамӑ-

(Юлашки 3-мӗш страницӑра)

И. В. Сталин юлташ доклачӗн юлашки

(Пуҫламӗшӗ 1—2-мӗш страницӑсенче)

рӑн режима ирӗксӗр пӑхӑнтарас тӗллевсем вӑрҫӑра пирӗн ҫук. Пирӗн тӗллев—ҫав халӑхсене вӗсен ирӗклӗхшӗн, гитлерла тиранние хирӗҫ пыракан кӗрешӗвӗнче пулӑшасси тата вӗсене хӑйсен ҫӗрӗ ҫинче хӑйсем мӗнле кӑмӑлласҫӗ, ҫавӑн пек ирӗклӗн йӗркеленсе вырнаҫса пурӑнма пӗтӗмпех май парасси пулса тӑрать. Ытти халӑхсен шалти ӗҫӗсене нимӗнле хутшӑнни те пулмалла мар!

Анчах, ҫак тӗллевсене пурнӑҫа кӗртес тесен, нимӗҫ захватчикӗсен ҫар хӑватне ҫапса аркатмалла, пирӗн ҫӗршыва ӑна чуралӑха чикес шутпа сӗмсӗрленсе кӗнӗ нимӗҫ оккупанчӗсене пурне те пӗр ҫын юлмиччен, пӗтерсе тӑкмалла. **(Тӑвӑллӑн, нумайччен алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Анчах ҫакна тума пирӗн ҫарпа пирӗн флота хамӑрӑн пӗтӗм ҫӗршыв енчен ӗҫлӗн те активлӑн пулӑшса пыни кирлӗ; пирӗн рабочисемпе служащисем, арҫынсемпе хӗрарӑмсем, предприятисенче ывӑнма пӗлмесӗр ӗҫлени тата вӗсем фронта валли танксем, танксене хирӗҫ пемелли пӑшалсемпе орудисем, самолетсем, тупӑсем, минометсем, пулеметсем, винтовкӑсем, боеприпассем ытларах та ытларах парса пыни кирлӗ; пирӗн колхозниксем, арҫынсемпе хӗрарӑмсем, хӑйсен уйхирӗсенче ывӑнма пӗлмесӗр ӗҫлени тата вӗсем фронтпа ҫӗршыва валли тырпул, аш-какай, промышленность валли чӗртавар ытларах та ытларах парса пыни кирлӗ; пирӗн пӗтӗм ҫӗршыв тата ССР Союзӗнчи мӗнпур халӑхсем организациленсе пӗрлӗхлӗ ҫар лагерӗ, пирӗн ҫарпа тата флотпа пӗрле хамӑр тӑван ҫӗршывӑн чыслӑхӗпе ирӗклӗхӗшӗн, нимӗҫ ҫарӗсене ҫапса ҫӗмӗрессишӗн ирӗклӗхлӗ аслӑ вӑрҫӑ туса пыракан лагерь пулса тӑни кирлӗ. **(Алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Ҫакӑнта халӗ задача.

Ҫак задачӑна эпир пурнӑҫа кӗртме пултаратпӑр тата пурнӑҫа кӗртмелле те.

Ҫак задачӑна пурнӑҫа кӗртсен тата нимӗҫ захватчикӗсене ҫапса ҫӗмӗрсен кӑна, эпир нумайлӑха пыракан тата тӗрӗслӗхлӗ мир туянма пултаратпӑр.

Нимӗҫ захватчикӗсене тӗппипех ҫапса ҫӗмӗрессишӗн! **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Гитлерла тирани пусмӑрӗнче асапланакан халӑхсене пурне те ирӗке кӑларассишӗн! **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Сывӑ пултӑр Совет Союзӗнчи халӑхсен никам аркатайми туслӑхӗ! **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Сывӑ пулччӑр Пирӗн Хӗрлӗ Ҫарпа пирӗн Хӗрлӗ Флот! **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Сывӑ пултӑр пирӗн мухтавлӑ тӑван ҫӗршыв! **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ.)**

Пирӗн ӗҫ—тӗрӗс ӗҫ,—ҫӗнтерӳ пирӗн алӑра пулать! **(Тӑвӑллӑн алӑ ҫупаҫҫӗ. Пурте ура ҫине тӑраҫҫӗ. „Аслӑ Сталина—урра!“, „Сывӑ пултӑр Сталин юлташ!“ тенӗ сасӑсем илтӗнеҫҫӗ. Нумайччен пыракан тӑвӑллӑ оваци.)**

Оборона Халӑх Комиссарӗ И. В. Сталин юлташ 1941 ҫулти ноябрӗн 7-мӗшӗнче Мускаври Хӗрлӗ площадьре пулнӑ Хӗрлӗ Ҫар парадӗнче туса каланӑ сӑмах

Юлташсем—красноармеецсемпе краснофлотецсем, командирсемпе политруксем, рабочисемпе работницӑсем, колхозниксемпе колхозницӑсем, интеллигентла ӗҫӗн работникӗсем, пирӗн тӑшманӑн тылӗнче вӑхӑтлӑха нимӗҫ захватчикӗсен пусмӑрӗ айне кӗрсе ӳкнӗ тӑвансем, нимӗҫ захватчикӗсен тылӗсене ҫӗмӗрсе аркатакан пирӗн мухтавлӑ партизансемпе партизанкӑсем!

Совет Правительстви пирӗн большевикла парти ячӗпе сире Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци пулнӑранпа 24 ҫул тултарнӑ майпа саламласа ырӑ сунатӑп.

Юлташсем! Октябрьти революци пулнӑранпа 24 ҫул тултарнине паян йывӑр условисенче уявласа ирттерме лекет. Нимӗҫ захватчикӗсем ултавлӑн тапӑнса пире ирӗксӗрех вӑрҫа туртса кӗртни пирӗн ҫӗршывшӑн хӑрушлӑх туса хучӗ. Эпир вӑхӑтлӑха чылай облаҫсене ҫухатрӑмӑр, тӑшман Ленинградпа Мускав хапхисем патне килсе ҫитрӗ. Малтанхи хут ҫапнӑ хыҫҫӑнах ҫар саланса каясса, пирӗн ҫӗршыв чӗркуҫленсе тӑрасса тӑшман шанса тӑнӑ. Анчах тӑшман питех те пысӑк йӑнӑш турӗ. Вӑхӑтлӑха ӑнӑҫсӑрлӑхсем пулчӗҫ пулин те, пирӗн ҫарпа пирӗн флот пӗтӗм фронт тӑршшӗпех тӑшманӑн атакисене паттӑррӑн сире-сире яраҫҫӗ, ӑна йывӑр ҫухатусем кӳреҫҫӗ, пирӗн ҫӗршыв вара,—пирӗн пӗтӗм ҫӗршыв,—нимӗҫ захватчикӗсене ҫӗмӗрсе тӑкас ӗҫе хамӑрӑн ҫарпа тата хамӑрӑн флотпа пӗрле пурнӑҫа кӗртес тесе, пӗрлӗхлӗ ҫар лагерӗ пулса организациленчӗ.

Пирӗн ҫӗршыв хальхинчен йывӑртарах положенире пурӑннӑ кунсем те пулнӑ. Аса илӗр-ха 1918 ҫула, ун чухне эпир Октябрьти революци пулнӑранпа пӗр ҫул тултарнине уявланӑ. Пирӗн ҫӗршывӑн виҫҫӗ чӗрӗкӗ ун чухне ютҫӗршыв интервенчӗсен аллинче пулнӑ. Украинӑна, Кавказа, Вӑтам Азие, Урала, Ҫӗпӗре, Инҫет-Хӗвелтухӑҫне эпир вӑхӑтлӑха ҫухатнӑ пулнӑ. Пирӗн союзниксем пулман, пирӗн Хӗрлӗ Ҫар пулман,—эпир ӑна туса йӗркелеме кӑна тытӑннӑ,—пирӗн тырпул ҫитмен, хӗҫпӑшал ҫитмен, тумтирсем ҫитмен. Ун чухне пирӗн ҫӗршыв ҫине 14 государство тапӑнса килнӗ. Анчах эпир пуҫа усса хуйхӑрман, хӑраса ӳкмен. Вӑрҫӑ вучӗ айӗнче ун чухне эпир Хӗрлӗ Ҫара организациленӗ, хамӑрӑн ҫӗршыва ҫар лагерӗ туса хунӑ. Аслӑ Ленинӑн хӑвачӗ ун чухне пире интервентсене хирӗҫ вӑрҫма хавхалантарса пынӑ. Мӗн куртӑмӑр-ха вара? Эпир интервентсене ҫӗмӗрсе тӑкрӑмӑр, ҫухатнӑ территорине пӗтӗмпех каялла илтӗмӗр тата ҫӗнтерӳ тума пултартӑмӑр.

Халӗ пирӗн ҫӗршывӑн положенийӗ 23 ҫул ӗлӗкрех пулнинчен чылай лайӑхрах. Пирӗн ҫӗршыв халӗ промышленность енӗпе те, продовольстви енӗпе те, чӗртавар енӗпе те 23 ҫул ӗлӗкрех пулнинчен нумай хут пуянрах. Пирӗн халӗ союзниксем пур, пирӗнпе пӗрле вӗсем нимӗҫ захватчикӗсене хирӗҫ пӗрлӗхлӗ фронт тытса пыраҫҫӗ. Пире халӗ гитлерла тиранин пусмӑрӗ айне кӗрсе ӳкнӗ Европӑри пур халӑхсем те кӑмӑлласа пулӑшса пыраҫҫӗ. Пирӗн халӗ питех те паха ҫарпа питех те паха флот пур, вӗсем пирӗн тӑван ҫӗршывӑн ирӗклӗхӗпе никама пӑхӑнманлӑхне хӑйсен кӑкӑрӗпе тӑрса хӳтӗлеҫҫӗ. Пирӗн продовольстви енӗпе те, хӗҫпӑшалсем енӗпе те, тумтирсем енӗпе те пысӑк ҫитменлӗхсем ҫук. Пирӗн пӗтӗм ҫӗршыв, пирӗн ҫӗршыври халӑхсем пурте хамӑрӑн ҫарсене, хамӑрӑн флота тӗрек парса тӑраҫҫӗ, нимӗҫ фашисчӗсен захватчикла кӗтӳвӗсене ҫӗмӗрсе тӑкма ҫарпа флота пулӑшаҫҫӗ. Ҫынсем тӗлӗшпе пирӗн резервӑсем вӗҫӗ-хӗррисӗр нумай. Аслӑ Ленинӑн хӑвачӗ тата унӑн ҫӗнтерӳллӗ ялавӗ пире халӗ, 23 ҫул ӗлӗкрех хавхалантарнӑ пекех, отечественнӑй вӑрҫӑ туса пыма хавхалантараҫҫӗ.

Эпир нимӗҫ захватчикӗсене ҫӗнтерме пултаратпӑр тата ҫӗнтермелле те, ҫакӑн пирки иккӗленме пулать-и вара?

Тӑшман хӑшпӗр хӑраса ӳкнӗ интеллигентиксем кӑтартса панӑ пекех вӑйлӑ мар. Шуйттан ӑна сӑрласа кӑтартнӑ пекех хӑрушӑ мар. Пирӗн Хӗрлӗ Ҫар ҫапнине пула нимӗҫсен мухтаса пӗтернӗ войскисем пӗрре кӑна мар паникӑна кӗрсе ӳксе тарнине кам хирӗҫлеме пултарать-ха? Ӗҫе нимӗҫ пропагандисчӗсем мухтанса пӗлтерни тӑрӑх мар, Германин чӑн-чӑн положенийӗ тӑрӑх хаклас пулсан, нимӗҫсен фашистла захватчикӗсем катастрофа умӗнче тӑнине ӑнланса илме йывӑрах мар. Германире халӗ выҫлӑхпа чухӑнлӑх пуҫ пулса тӑраҫҫӗ, вӑрҫӑн тӑватӑ уйӑхӗ хушшинче Германия тӑватӑ миллион ҫурӑ салтаксем ҫухатрӗ. Германин юнӗ юхса пӗтет, унӑн ҫынсем тӗлӗшӗнчи резервӗ пӗтсе пырать, нимӗҫ захватчикӗсен пусмӑрӗ айне кӗрсе ӳкнӗ Европӑри халӑхсене кӑна мар, вӑрҫӑ вӗҫне курмасӑр тӑракан нимӗҫ халӑхне хӑйне те вӑрҫӑ тарӑхтарса ҫитерет. Нимӗҫ захватчикӗсем юлашки вӑйсене пухса ӗҫе кӳлеҫҫӗ. Ҫакӑн пек йывӑр положенинче Германия нумай вӑхӑт хушши чӑтса тӑраяс ҫук, кун пирки иккӗленӳ пулма пултараймасть. Тепӗр темиҫе уйӑх, тепӗр ҫурҫул, е тепӗр ҫул иртӗ,—вара гитлерла Германия хӑйӗн преступленийӗсен йывӑрлӑхӗн айне пулса арканса каймалла тивӗҫ.

Юлташсем—красноармеецсемпе краснофлотецсем, командирсемпе политработниксем, партизансемпе партизанкӑсем! Нимӗҫ захватчикӗсен вӑрӑ-хурахла кӗтӳвӗсене пӗтерсе тӑкма пултаракан вӑй тесе шутласа сирӗн ҫине пӗтӗм тӗнче пӑхса тӑрать. Хӑйсене ирӗке кӑларакансем тесе шутласа сирӗн ҫине нимӗҫ захватчикӗсен пусмӑрӗ айне, чуралӑха кӗрсе ӳкнӗ Европӑри халӑхсем пӑхса тӑраҫҫӗ. Сирӗн тӳпе ҫине халӑхсене ирӗке кӑларас аслӑ мисси ӳкрӗ. Ҫав миссие пурнӑҫа кӗртме тивӗҫлӗ пулӑр! Эсир туса пыракан вӑрҫӑ ирӗклӗхшӗн пыракан вӑрҫӑ, тӗрӗслӗхлӗ вӑрҫӑ пулса тӑрать. Ҫак вӑрҫа сире пирӗн ӗлӗкхи аслӑ тӑвансен—Александр Невскин, Димитрий Донскойӑн, Кузьма Мининӑн, Димитрий Пожарскин, Александр Суворовӑн, Михаил Кутузовӑн паттӑр сӑнарӗсем хавхалантарса пыччӑр! Сире аслӑ Ленинӑн ҫӗнтерӳллӗ ялавӗ ҫул кӑтартса пытӑр!

Нимӗҫ захватчикӗсене пӗтӗмпех ҫӗмӗрсе тӑкассишӗн!

Нимӗҫ оккупанчӗсене—вилӗм!

Пирӗн мухтавлӑ тӑван ҫӗршыв, унӑн ирӗклӗхӗ, унӑн никама пӑхӑнманлӑхӗ сывӑ пултӑр!

Ленин ялавӗ айӗнче тӑрса—малалла, ҫӗнтерӳ патнелле!

Оборонӑн Государственный Комитечӗн Председательне И. В. Сталин юлташа

Хаклӑ Сталин юлташ!

Мускав хулинчи рабочисемпе интеллигенцин организацийӗсен, красноармеецсен, командирсен тата политработниксен чаплӑ ларӑвӗ Сире Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарнӑ кун боевой тата чӗререн чи хӗрӳллӗ салам ярать.

Совет Союзӗнчи халӑхсем Октябрьти революци XXIV ҫул тултарнӑ уява уйрӑм условисенче уявласа ирттереҫҫӗ. Тӑватӑ уйӑх ытларах каялла гитлерла бандӑсем мирлӗ пурнӑҫӑн тата халӑхсем хушшинчи туслӑхӑн тӗрекӗ пулса тӑракан пирӗн тӑван ҫӗршыв ҫине ултавлӑн тапӑнчӗҫ. Нимӗҫ фашисчӗсем пирӗн тӑван Ҫӗршыва чуралатасшӑн тата ҫаратасшӑн, ССР Союзӗнчи халӑхсене иртнӗ 24 ҫул хушшинче тунӑ ҫитӗнӳсемпе ҫӗнтерӳсемсӗр тӑратса хӑварасшӑн, ССР Союзӗнчи рабочисене, хресченсене тата интеллигенцине нимӗҫ баронӗсемпе помещикӗсен правасӑр чурисем туса хурасшӑн. Тӑватӑ уйӑх ытла ӗнтӗ нимӗҫсен фашистла захватчикӗсем пирӗн тӑван ҫӗршыва ҫӗмӗреҫҫӗ, пирӗн ҫӗрсене тата килҫуртсене ҫаратаҫҫӗ, пирӗн истори тата культурӑн памятникӗсене аркатаҫҫӗ, пирӗн аттесене, пиччесене тата ывӑлсене вӗлереҫҫӗ, пирӗн аннесене, аппасене тата хӗрсене пусмӑрлаҫҫӗ тата вӗлереҫҫӗ. Нимӗҫсем тытса илнӗ районсенчи вырӑссем, украинецсем, белоруссем, еврейсем, литовецсем, латышсем, эстонецсем правасӑр крепостла чурасем пулса тӑчӗҫ. Вырӑссен, украинецсен, белоруссен мӗн пуррине йӑлт пӗтереҫҫӗ. Пусмӑрлӑхпа тата террорпа усӑ курса фашистсем хӑйсен этеме курайман, расӑллӑ тата ытти нацисене хӗсӗрлекен йӗркисене сараҫҫӗ.

Пирӗн ҫӗршыв умне, пирӗн Совет Союзӗнчи рабочисем, хресченсем, интеллигенци тата ирӗке юратакан пӗтӗм тӗнчери халӑхсем умне тухса тӑнӑ хӑрушлӑх питех те пысӑк.

Тӑшман пирӗн ҫӗршыври чылай облаҫсемпе районсене тытса илчӗ. Ҫынсем тата вооружени тӗлӗшпе те пысӑк ҫухатусем тӳссе, нимӗҫсен фашистла войскисем малаллах хирӗнеҫҫӗ. Вӗсем Ленинграда хӑратса тӑраҫҫӗ, Донбаса аркатаҫҫӗ, ҫӗршывӑн чӗри — Мускав патнелле туртӑнаҫҫӗ. Ҫак хаяр хӑрушлӑх умма тухса тӑнӑ вӑхӑтра пӗтӗм совет ҫыннисем, пӗр ҫын пек пулса, Оборонӑн Государственный Комитечӗ тавра, пирӗн юратнӑ ҫулпуҫ тата учитель Сталин юлташ тавра таччӑн пӗтӗҫрӗҫ. Пӗтӗм совет ҫыннисен чӗрисем нимӗҫ вӑрӑ-хурахӗсемпе пусмӑрҫисене ҫавтери хытӑ ылханлӑ курайманлӑхпа питлесе ҫунаҫҫӗ. Пирӗн ҫӗршыв ҫине кӗнӗ юлашки нимӗҫе вӗлерсе пӗтермесӗр совет халӑхӗ хӗҫпӑшала аларан пӑрахмӗ. Совет ҫыннисем халӗ кӗрешӳн пӗртен-пӗр лозунгне асра тытаҫҫӗ: нимӗҫ оккупанчӗсене — вилӗм!

Совет халӑхӗ Великобританипе пӗр союзлӑ пулса, Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем туслӑн пулӑшса тӑнипе, хӑйӗн пӗтӗм вӑйӗпе средствисене нимӗҫ захватчикӗсене хамӑр ҫӗршывран хӑваласа кӑларма, гитлеризма тӗппипех пӗтерме мобилизацилет. Гитлерла Германие ҫӗмӗрсе тӑкатпӑрах! Европӑри халӑхсем нимӗҫ оккупанчӗсен пусмӑрӗнчен хӑтӑлаҫҫех!

Совет Союзӗнчи халӑхсем Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революцин XXV-мӗш ҫулне пӗрлӗхлӗ шухӑшпа, пӗрлӗхлӗ ӗмӗтпе кӗреҫҫӗ: тӑшмана ҫапса салатмалли ҫӗнтерӗве туптамалла, Хӗрлӗ Ҫара танксем, противотанковӑй орудисемпе пӑшалсем, самолетсем, тупӑсем, минометсем, пулеметсем, винтовкӑсем, боеприпассем ытларах памалла, тырпул, аш-какай, промышленность валли чӗртавар ытларах хатӗрлемелле, пурне те фронт интересӗсене пӑхӑнтармалла.

Хаклӑ **Сталин** юлташ! Мускав ӗҫҫыннийӗсем пирӗн ҫӗршывӑн ирӗкӗпе чысӗшӗн, хӑйсен тӑван хулишӗн геройла ҫапӑҫаҫҫӗ. Столицӑри фабрикӑсемпе заводсем кунӗн-ҫӗрӗн фронт валли ӗҫлеҫҫӗ. Столицӑри ӗҫҫыннисем Мускав тавра тӗреклӗ рубежсем тӑваҫҫӗ, асса кайнӑ тӑшмана отпор пама хатӗр тӑраҫҫӗ. Москвичсем тӑван ҫӗршыв интересӗсемшӗн, тӑван Мускавшӑн кирек мӗнле жертвӑсем тӳссе ирттерме те хатӗр.

Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарнӑ кун Мускаври рабочисем, работницӑсем, интеллигенци, Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем, командирӗсем тата политработникӗсем хӑйсен пурнӑҫне шеллемесӗр тӑван ҫӗршыва, мухтавлӑ столицӑна — Мускава нимӗҫ оккупанчӗсенчен сыхлама, нимӗҫ оккупанчӗсене хӗрхенӳсӗр пӗтерсе тӑкма тупа тӑваҫҫӗ.

Кӗрешӳсенче мухтава тухнӑ Ленин—Сталин ялавӗ айӗнче эпир, нимӗнле йывӑрлӑхсене пӑхса тӑмасӑрах, нимӗҫсен фашистла захватчикӗсене тӗппипе ҫапса салатма хӑюллӑн малалла каятпӑр.

Сывӑ пултӑр пирӗн Аслӑ Тӑван Ҫӗршыв — Советлӑ Социализмлӑ Республикӑсен Союзӗ!

Сывӑ пултӑр ССР Союзӗнчи халӑхсен туслӑхӗ!

Сывӑ пулччӑр пирӗн тӑван Хӗрлӗ Ҫарпа Хӗрлӗ Флот!

Сывӑ пултӑр пирӗн мухтавлӑ столица — Мускав!

Сывӑ пултӑр пирӗн ҫулпуҫ **Сталин** юлташ!

◆

Ӗҫҫынни депутачӗсен Мускав Совечӗн Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарнине уявланӑ ятпа пулнӑ чаплӑ ларӑвӗ

Ноябрӗн 6-мӗшӗнче, каҫхине, Мускавра чаплӑ обстановкӑра ӗҫҫынни депутачӗсен Мускав Совечӗн парти тата общественлӑ организацисемпе, стахановецсемпе, ударниксемпе тата совет интеллигенцийӗпе пӗрле Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарнине уявланӑ ятпа нумай йышлӑ ларӑвӗ пулса иртнӗ.

Пысӑк, ҫап-ҫутӑ ҫутатнӑ зал туп-туллиех. Пухура 20 пин ҫын.

Ялтӑртатакан люстрӑсем, колоннӑсен мраморӗ, чечексем, креслӑсен ҫирӗп йӗрки зала илемлетсе чаплӑлатаҫҫӗ. Депутатсен тата хӑнасен ушкӑнӗсем хушшинче хозяйственниксем, столицӑри шултра предприятисен руководителӗсем, совет, парти ӗҫӗнчи деятельсем, Хӗрлӗ Ҫарӑн генералӗсем курӑнаҫҫӗ.

Шӑп 7 сехетре **Сталин** юлташ хӑйӗн ҫывӑх соратникӗсемпе, ЦК ВКП(б) членӗсемпе, халӑх комиссарӗсемпе, Хӗрлӗ Ҫар тата Мускав оборонин руководителӗсемпе пӗрле пуху президиумне тухать. Вӗсене тӑвӑллӑн алӑ ҫупнипе кӗтсе илеҫҫӗ, саламласа кӑшкӑрнисем, аслӑ **Сталина «урра»** тесе кӑшкӑрни хытӑ янрать. Столицӑн представителӗсем, Мускавӑн хастарлӑ халӑхӗ тӑван Сталинпа ҫакӑнта тӗл пулнӑ ҫӗре хӑйӗн юратӑвӗн, хӑй ҫӗнтерессине шанса тӑнин пӗтӗм аслӑ вӑйне параҫҫӗ. Вӗсем ҫак тӗлпулун, пирӗн уяв кунне йӑлана кӗнӗ тата обстановка енчен илсен нихҫан пулман тӗлпулун, савӑнӑҫлӑ вӑхӑтне хӗпӗртесе ирттереҫҫӗ. Мускав осаднӑй положенире, Мускав тӑшман тапӑнӑвӗн хӑрушлӑхӗнче, Мускав сывлӑшран тапӑннин хӑрушлӑхӗнче, сыхланма хатӗрленекен Мускав совет халӑхӗн ҫӗнтерӳ ялавне ҫӗклесе пыракан ҫынна хӑйӗн хӗрӳллӗ ырӑ кӑмӑлӗпе кӗтсе илет.

Сталин пирӗнпе. **Сталин яланах** пирӗнпе.—**Сталин** юлташа урра!

Ҫулпуҫа ҫавӑн пек савӑнҫлӑн, праздник ячӗпе саламланисем нумай вӑхӑт хушши пыраҫҫӗ. Юлашкинчен, **Сталин, Молотов, Каганович, Микоян, Берия, Маленков, Щербаков, Буденный, Попов, Черноусов, Пронин, Павлюков, Щаденко, Артемьев, Синилов** юлташсем президиумра хӑйсен вырӑнӗсене кӗрсе ларма пуҫларӗҫ.

Ӗҫҫынни депутачӗсен Мускав Совечӗн Исполком председателӗ Пронин юлташ чаплӑ ларӑва уҫни ҫинчен пӗлтерет. Попов юлташ сӗннипе хисеплӗ президиум суйлаҫҫӗ. Попов юлташ пӗрремӗш ята—**Сталин** ятне асӑнсанах залра ҫулпуҫа хисеплесе ҫӗнӗрен тӑвӑллӑ оваци пуҫланать, оваци нумай вӑхӑт хушши пырать. Молотов, Ворошилов, Каганович, Калинин, Андреев, Микоян, Жданов, Хрущев, Берия, Шверник, Маленков, Щербаков, Вознесенский, Буденный юлташсен ячӗсене шавлӑн алӑ ҫупнипе тата саламланипе кӗтсе илеҫҫӗ.

Председатель ҫапла пӗлтерет:

Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарни ҫинчен доклад тума **Сталин** юлташа сӑмах паратпӑр.

Саламласа кӑшкӑрнисен тата алӑ ҫупнисен ҫӗнӗ хумӗпе кӗтсе илнӗскер, **Сталин** юлташ трибуна ҫине тухать. Пулса тӑнӑ шӑплӑхра вара вӑрҫӑ туса хунӑ положенине ҫирӗппӗн тишкӗрсе тӗпчесе, ним хумханмасӑр, вырӑнлӑ каланӑ, чӗре ҫумне кӗрсе вырнаҫакан сӑмахсем илтӗнеҫҫӗ. Сӗмсӗр те капайчӑк тӑшман тӗлӗшпе вӗлересле тарӑхласа кулнин сталинла сӑмахӗн никам ҫӗнтереймин хӗҫпӑшалӗ ялтӑртатса ҫутӑлать, халӑха чӗнсе калани янрать, тӗп задачӑсене палӑртать, ҫӗнтерӳ патне пымалли ҫулйӗре кӑтартса парать. Ларӑва пухӑннисем ҫулпуҫӑн сӑмахне ним хускалмасӑр ларса итлеҫҫӗ. Сталин юлташ отечественнӑй вӑрҫӑн тӗп тӗллевне хаяр тата ним хӗрхенмен тарӑхупа палӑртса парсан вара, вӑл совет халӑхӗ нимӗҫ оккупанчӗсене пурне те юлашки юлмиччченех пӗтерсе тӑксан ҫеҫ, совет ҫӗрӗн чикки урлӑ ура ярса пуснӑ фашистсен юлашки салтакне вӗлерсе пӗтерсен ҫеҫ нумай вӑхӑтлӑха тата тӗрӗслӗхлӗ мир тума пултарни ҫинчен каласан, Сталин юлташ:

— Нимӗҫ оккупанчӗсене—вилӗм! — тесе каласан, ҫак сӑмахсене зал хӗлхем ялкӑшнӑ пек, нимӗҫ захватчикӗсем ҫине тарӑхнине тата вӗсене курайманнине пӗр ҫын пек пулса палӑртса, кӗтсе илет.

Ҫак сӑмахсем халӑхӑн приговорӗ пекех илтӗнеҫҫӗ. Вӗсем чӗресенче кунта кашни тупа тунӑ пекех тапаҫҫӗ. Чӑн та, ҫавӑн пекех пулать! Вӑрҫа тӳссе курса, совет ҫыннисем халиччен кирек хӑҫан пулнинчен те ытларах ҫирӗппӗн, пӗрлӗхлӗ пулса тӑчӗҫ, совет ҫыннисем захватчиксем ҫине тарӑхни тата курайманни захватчиксене пӗтерсе тӑкать тата кӗл тӑвать. Ларӑва пухӑннисем Сталин юлташ ССР Союзӗнчи халӑхсен туслӑхӗ ҫинчен, совет халӑхӗн пӗрлӗхӗ ҫинчен, мухтавлӑ тӑван ҫӗршыв ҫинчен чӗнсе каланисене чӗререн кӑмӑлласа ӗҫе кӗртсе пыма тытӑнаҫҫӗ. Ҫав чӗнсе каланисем хӑйсен майӗпех пӗрлешсе хӑватлӑ та чаплӑ «Интернационал» юрри пулса каяҫҫӗ, ҫав юррӑн сассисем зал маччисем тӑрӑх янӑраҫҫӗ, вӑйланса пыраҫҫӗ, пӗр чӗререн тепӗр чӗрене куҫаҫҫӗ. «Ҫакӑ вӑл юлашки татӑклӑ ҫапӑҫу».

Татӑклӑ ҫапӑҫу малашне пулмалла, совет халӑхӗн татӑклӑ ҫапӑҫу тумалла пулать. Унӑн чи пысӑк тапхӑрӗсенчен пӗри—Мускавшӑн ҫапӑҫни. Чаплӑ ларӑва пухӑннӑ москвичсем, стахановецсем тата командирсем, инженерсем тата политработниксем, фронт геройӗсемпе тыл геройӗсем Сталин юлташ ҫивӗч ӑслӑлӑхпа ырӑ сунса ҫула ӑсатса каланӑ сӑмахсемпе хавхаланса, Сталин юлташ ертсе пынипе халӑх нимӗҫсен фашистла империализмне пӗтерсе тӑкассине тата хӑйӗн тӗрӗс ӗҫӗнче татӑклӑ ҫӗнтерӳ тӑвассине пӗтӗмпех шанса ура ҫине тӑраҫҫӗ.

◆

Ҫулпуҫ докладне пӗтӗм ҫӗршыв итлерӗ

ҪӖМӖРЛЕ, ноябрӗн 8-мӗш. **(Телефон тӑрӑх, хамӑр корр.).** Районри рабочисем, колхозниксем тата совет интеллигенцийӗ ноябрӗн 6-мӗшӗнче каҫхине ӗҫҫынни депутачӗсен Мускав Совечӗн чаплӑ ларӑвӗнче Оборонӑн Государственный Комитечӗн Председателӗ И. В. Сталин юлташ Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарни ҫинчен тунӑ доклада пысӑк хавхаланупа итлерӗҫ.

Аслӑ ҫулпуҫӑн докладне ӗҫҫыннисем чылай ҫӗрте коллективлӑн пухӑнса итлерӗҫ.

Сталин юлташӑн докладне итленӗ хыҫҫӑн, Октябрь уявӗ ячӗпе Ҫӗмӗрле хула Совечӗн парти тата ытти общественлӑ организацисен представителӗсемпе пӗрле чаплӑ ларӑвӗ пулса иртрӗ. Унта Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарни ҫинчен ВКП(б) райкомӗн секретарӗ И. М. Котлеев юлташ доклад туса пачӗ. Вӑл хӑйӗн докладӗнче уйрӑмах хальхи вӑхӑтри лару-тӑру ҫинчен, Хӗрлӗ Ҫар, пӗтӗм совет халӑхӗ гитлерла захватчиксене хирӗҫ паттӑррӑн кӗрешсе пыни ҫинчен каларӗ. Ҫавӑнпа пӗрлех докладчик Октябрь уявӗ умӗнхи социализмлӑ ӑмӑртура паха результатсем кӑтартнӑ предприятисемпе уйрӑм рабочисем мӗнле ӗҫлени ҫинче чаранса тӑчӗ. Районри ӗҫҫыннисем Октябрь уявне тӑван Хӗрлӗ Ҫара, фронта пулӑшассине вӑйлатнипе, ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсем туса ӗҫленипе палӑртрӗҫ.

Ноябрӗн 7-мӗшӗнче ӗҫҫыннисем хулари тӗрлӗ ӗҫсене туса ҫитерме ӗҫе тухрӗҫ. Хӗрӳллӗ ӗҫ ир пуҫласа сӗм тӗттӗм пуличченех пычӗ. Ҫак ӗҫсене темиҫе пин ҫын хутшӑнчӗ.

* * *

СӖНТӖР. Ноябрӗн 6-мӗшӗнче илемлетнӗ зала Октябрьти революци 24 ҫул тултарнине уявлама районри учрежденисенчи 300 ҫын ытла пухӑннӑ. Чаплӑ лару вӗҫленсе пырать. Тахӑшӗ тепӗр темиҫе минутӑран Сталин юлташӑн Мускав Совечӗн чаплӑ ларӑвӗнче тӑвакан докладне радио тӑрӑх итлемелли ҫинчен пӗлтерчӗ. Ку хыпар пурне те хускатрӗ. Залра шӑп. Кашниех репродуктор ҫине пӑхса ҫулпуҫӑн сӑмахӗсене сывламасӑр кӗтет.

Юлашкинчен, Сталин юлташӑн лӑпкӑ та татӑклӑ сасси радио тӑрӑх килсе илтӗнчӗ. Малтанхи сӑмахӗнчен пуҫласа мӗн пӗтичченех зал тулли халӑх унӑн докладне хускалмасӑр итлерӗ.

Сталин юлташӑн докладне районри нумай учрежденисемпе колхозсенче ушкӑнпа пухӑнса итленӗ.

ГУСЕВ,
ВКП(б) райкомӗн секретарӗ.

* * *

ВӐРМАР, ноябрӗн 8-мӗш. **(Телефон тӑрӑх).** Сталин юлташ Мускав Совечӗн чаплӑ ларӑвӗнче тунӑ доклада тата Хӗрлӗ Ҫарӑн парадӗнче туса каланӑ сӑмаха районри ӗҫҫыннисем вулав ҫурчӗсене пӗрле пухӑнса радио тӑрӑх пысӑк хавхаланупа итлерӗҫ. Юратнӑ ҫулпуҫӑн сӑмахне итленӗ хыҫҫӑн ӗҫҫыннисем тӑшмана хирӗҫ кӗрешессинче Хӗрлӗ Ҫара пулӑшас, фронта пулӑшас, тӑван ҫӗршывӑн вӑй-хӑватне тӗреклетес тӗлӗшпе тата вӑйлӑнрах ӗҫлеме пулаҫҫӗ.

Октябрь уявӗ ячӗпе кашни предприятирех, учрежденирех тата колхозрах ноябрӗн 6-мӗшӗнче пухусем пулса иртнӗ. Ҫав пухусенче ВКП(б) райкомӗ уйӑрнӑ докладчиксем Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарни ҫинчен докладсем туса панӑ.

Ноябрӗн 7-мӗшӗнче колхозниксем ӗҫленӗ ҫӗрте митингсем пулса иртнӗ. Вӑл митингсенче тӑватӑ пин ҫын ытла пулнӑ.

ВКП(б) райкомӗн пропагандӑпа агитаци отделӗ Сталин юлташӑн доклачӗпе сӑмахне кашни ӗҫҫыннине ӑнлантарса парас ӗҫе организацилет.

А. КУЗЬМИНА.

◆

Октябрь уявӗ Шупашкарта

Вырӑнти вӑхӑтпа 8 сехет тӗлнелле тӑхлан тӗслӗ йывӑр пӗлӗтсем хушшипе уйӑх тухать. Хула ҫине кӑвакрах тӗслӗ ҫутӑ ӳкет. Хӗрлӗ площадьри вӑйлӑ репродукторсем Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарнине уявлас ятпа Мускав Совечӗн чаплӑ ларӑвӗ уҫӑлни ҫинчен пӗлтереҫҫӗ. Пӗтӗм ҫӗршыв тӑрӑх хӑватлӑн «Урра!» кӑшкӑрни кӗрлет. Трибуна ҫине халӑхсен аслӑ ҫулпуҫӗ Сталин тухать.

Площадьсенче, предприятисемпе колхозсенче, клубсемпе вулав ҫурчӗсенче, аслӑ Совет ҫӗршывӗн мӗнпур кӗтесӗсенче ӗҫҫыннисем репродукторсем патне пухӑнса тӑраҫҫӗ.

Ҫулпуҫ калаҫать. Ҫулпуҫ — Мускав хулине паттӑррӑн хӳтӗлекенсемпе пӗрле. Вӑл паянхи аслӑ событисене ҫутатса парать. Куҫ умне отечественнӑй аслӑ вӑрҫӑ фрончӗсенче тӑватӑ уйӑх ҫурӑ хушшинче пулса иртнӗ ӗҫсем тухса тӑраҫҫӗ. Ҫӗршыв умӗнчи хӑрушлӑх ӳсни ҫинчен асӑрхаттарса, Сталин юлташ пирӗн мӗнпур халӑха, пӗтӗм ҫӗршыва татах та хӑватлӑрах кӗрешӗве чӗнет. Сталин юлташӑн:—Нимӗҫ оккупанчӗсене — вилӗм! — тенӗ сӑмахӗсемпе пӗрле тӑшмансене хирӗҫ халӑх хаярлӑхӗ татах та ытларах тӑвӑлланса ҫӗкленет.

Пирӗн юратнӑ ҫулпуҫ, аслӑ полководец Сталин юлташ совет халӑхӗн умӗнче тӑракан историллӗ задачӑсене, ҫӗнтерӳ тумалли ҫулйӗре кӑтартса парать. Унӑн шанчӑклӑ та витӗмлӗ сӑмахӗсене хӑватлӑ радио-хумсем пӗтӗм ҫӗр чӑмӑрӗ тӑрӑх сараҫҫӗ.

— Пирӗн ӗҫ — тӗрӗс ӗҫ, ҫӗнтерӳ пирӗн алӑра пулать!

Ноябрӗн 7-мӗшӗнче ирхине ирех радио халӑха ҫӗнӗ хыпарсемпе паллаштарать. Унтан паттӑр Хӗрлӗ Ҫарӑн походри, ҫапӑҫури маршӗсем янӑраҫҫӗ.

Кӑнтӑрла тӗлӗнче Шупашкар хулинчи партипе совет, комсомолпа профсоюз организацийӗсен Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци пулни XXIV ҫул тултарнӑ ятпа пулса иртекен чаплӑ ларӑвӗ пухӑнать.

Чаплӑ ларӑва ӗҫҫынни депутачӗсен Шупашкар хула Совет Исполкомӗн председателӗ И. Золотников юлташ уҫрӗ.

ВКП(б) хула комитечӗн секретарӗ Федоров юлташ хисеплӗ президиум суйлама сӗнӳ пачӗ. Хисеплӗ президиума тӑвӑллӑн алӑ ҫупса Сталин юлташа тата вӑл пуҫпулса ертсе пыракан Политбюро членӗсене суйларӗҫ.

Октябрьти Социализмлӑ Аслӑ Революци XXIV ҫул тултарни тата фашистла Германие ҫапса ҫӗмӗрес задачӑсем ҫинчен ВКП(б) Обкомӗн секретарӗ А. Матвеев юлташ доклад туса пачӗ.

Докладчик пиллӗкмӗш уйӑх пыракан отечественнӑй аслӑ вӑрҫӑ фрончӗсенчи ӗҫсене пӗтӗҫтерсе ҫутатса парса, республикӑри партипе совет, комсомолпа профсоюз организацийӗсем умӗнче фронта пулӑшас енӗпе тӑракан практикӑллӑ задачӑсем пирки тӗплӗн чаранса тӑчӗ.

Сталин юлташ ноябрӗн 6-мӗшӗнче Мускав Совечӗн чаплӑ ларӑвӗнче тунӑ докладран илнӗ витӗмлӗ те чӗнӳллӗ сӑмахсене залри халӑх кашнинчех тӑвӑллӑн алӑ ҫупса кӗтсе илчӗ.

— Пирӗн ҫӗршыва ӑна чуралӑха чикес шутпа сӗмсӗрленсе кӗнӗ нимӗҫ оккупанчӗсене пӗр ҫын юлмиччен пурне те пӗтерсе тӑкмалла. Ҫакна тума фронта валли танксем, танксене хирӗҫ пемелли пӑшалсемпе орудисем, самолетсем, тупӑсем, минометсем, пулеметсем, винтовкӑсем, боеприпассем ытларах та ытларах памалла. Пирӗн колхозниксен фронтпа ҫӗршыва валли тырпул, аш-какай, промышленность валли чӗр-тавар ытларах та ытларах парса тӑма тӑрӑшмалла. Халӑхӑн мӗнпур вӑйхӑватне ҫӗнтерӳ тунӑ ҫӗре мобилизацилемелле.

Совет Информаци Бюровĕнчен

Ноябрĕн 6-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерӳ

Ноябрĕн 5-мĕшĕнче пирĕн войскăсем противника хирĕç мĕнпур фронтсенче çапăçусем туса пынă.

Ноябрĕн 5-мĕшĕнче нимĕçсенне 56 самолет пĕтерсе тăкнă. Пирĕн 17 самолет пĕтнĕ.

Ноябрĕн 6-мĕшĕнче Мускав патĕнче нимĕçсен 34 самолетне пĕтерсе тăкнă.

* * *

Пирĕн авиачаçсем ноябрĕн 5-мĕшĕнче тăшманăн 40 танкне, пехотăпа вооружени турттарса пыракан 350 автомашинине, горючи тултарнă 13 цистернине, 10 орудине, çар хатĕрĕсем тиенĕ 130 лавне пĕтерсе тăкса стройран кăларнă, боеприпассем усракан виçĕ склада тата чугунçул тăрăх боеприпассем турттарса пынă состава взрыв туса сирпĕнтерсе янă, нимĕçсен пехотине пĕр полка çити сапаласа ярса пĕтерсе тăкнă.

* * *

Кăнтăр фронтĕнче çапăçакан пирĕн авиаци, чылаях туллимар даннăйсем тăрăх, октябрь уйăхĕнче тăшманăнне 300 яхăн танк, противникăн салтакĕсемпе офицерĕсене 12 пин çын ытла, пехота тата çар грузĕсем турттарса пыракан автомашинăсене 2.500 машинăна яхăн, нумай лавсем, тĕрлĕрен орудисене 100 яхăн пĕтерсе тăкнă. Голунов юлташăн соединенийĕ уйрăмăнах ăнăçлăн çапăçнă. Сывлăшри çапăçусенче Голунов юлташăн летчикĕсем нимĕçсен 9 самолетне персе антарнă, 300 яхăн автомашинине, нумай танксене, противникăн 7000 салтакне, 30 орудине тата горючи тултарнă 16 цистернине пĕтерсе тăкнă.

* * *

Совет партизанĕсем фашистла захватчиксене хирĕç хăюллăн çапăçнисем çинчен калакан сведенисем кашни куллĕнех килсе тăраççĕ. Плавиняс—Ливани чугунçул линийĕ çинче Германи çарĕ валли апат-çимĕç турттарса пыракан пысăк состава латыш партизанĕсем ӳпĕнтерсе янă. Крушени вăхăтĕнче пĕр служебнăй вагон çĕмĕрĕлнĕ, Германин унта ларса пынă 17 офицерне пĕтернĕ. Ригăри заводсенчен пĕринчи цех начальникĕ Ц. юлташ командир пулса ертсе пыракан партизансен отрячĕ Л. районĕнче ăнăçлăн çапăçать. Çак отрядри боецсем октябрĕн 23-мĕшĕнче Л. хули сывăхĕнче нимĕçсен карательнăй отрядне шурлăхлă вырăна астарса кайнă та, çĕмĕрсе тăкнă. Шурлăхран каялла тухмалли çула партизансем пӳлсе хунă. Л. хули патне пыма нимĕçсем 10 сехет хушши тăрмашнă. Партизансен пĕр группи противникăн тылне кĕрсе кайнă. Нимĕçсем çине пур енчен те пеме пуçланă, вĕсене пурне те вĕлерсе пĕтернĕ. Партизансем 72 винтовка, 7 автомат тата боеприпассем нумай тытса илнĕ. Нимĕç захватчикĕсене пĕтерсе пыма латыш халăхне чĕнсе калакан листовкăсем пĕтĕм Латви тăрăх нумай сарăлаççĕ. Пысăк тиражсемпе вăрттăн тухакан хаçатсене латыш халăхĕ юратса вулать.

* * *

Выçлăх пирки Германири хăшпĕр хуласенче октябрь уйăхĕн вĕçĕнче хăйсем тĕлленех халăхсен демонстрацийĕсем пулса иртнĕ. Нейнкирхен хулинче апат-çимĕç сутакан пушă магазин патне пухăннă хĕрарăмсен пысăк ушкăнĕ—«Çăкăр парăр», «Вăрçă йăлăхтарса çитерчĕ, вăрçă пире кирлĕ мар» тесе кăшкăрса, урам тăрăх утса пынă. Демонстрацине хăваласа яма хăтланнă полицине таптаса лапчăтнă. Пырса çитнĕ штурмовиксен отрячĕсем хĕрарăмсене хĕнеме пуçланă. 20 çынна йывăрах суранлатнă. Çĕрле нумай çынна арестленĕ.

Ноябрĕн 7-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерӳ

Ноябрĕн 7-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле пирĕн войскăсем противника хирĕç пур фронтсенче те çапăçнă.

* * *

Кăнтăр фронтĕнче Василенкопа Кузьмин юлташсен чаçĕ пĕр кун хушшинче нимĕçсен 60 танкне пĕтерсе тăкнă е çĕмĕрнĕ тата противникăн пехотине 2 батальон ытла пĕтерсе тăкнă.

* * *

Кăнтăр фронтĕнче çапăçакан кĕçĕн лейтенант Румянцевăн стрелковăй подразделенине тăшманăн 60 танкĕ хупăрласа илнĕ пулнă. Румянцев боецĕсем ручной гранатăсемпе тата горючи тултарнă бутылкăсемпе усă курса талăк хушшинче противникăн 12 танкне пĕтерсе тăкнă тата хăйсене хупăрласа илнинчен çăлăнса тухнă.

* * *

Фронтăн Мало-Ярославец участокĕнче çапăçакан Голубев командирăн чаçĕсенчи минометчиксем минометсенчен персе ноябрĕн 5-мĕшĕнче тăшманăн пехотине пĕр батальон сапаласа янă тата пĕтерсе тăкнă, нимĕçсенне миномет батарейине пĕтерсе тăкнă.

* * *

Орел облаçĕнче çапăçакан, С. юлташ командир пулса ертсе пыракан партизансен отрядĕнчи боецсем К. хуторне нимĕçсем куллĕнех продовольстви илсе пынине йĕрлесе палăртнă. Партизансем засада тунă та тăшманăн лавĕсене 20—25 метра çити сывăха ярса винтовкăсенчен пеме тытăннă тата гранатăсем ывăтнă. Фашистсем тарма тытăннă. Партизансем штык вĕççĕн çапăçма пуçласа противника ним шеллемесĕр пĕтерсе тăкнă. Нимĕçсен 18 çын вилнĕ. Тыткăна илнĕ фашистсен офицерне совет чаçне илсе пынă. Г. юлташ командир пулса ертсе пыракан партизансен отрячĕ октябрь уйăхĕн 20 кунĕ хушшинче противникăн 3 танкне, 7 танкеткине, 5 бронемашинине тата 14 автомашинине çунтарса янă. Партизансем нимĕçсен 14 офицерне тата 50 яхăн салтакне вĕлернĕ. Партизансем 3 кĕпере пĕтерсе тăкнă тата çыхăну линийĕсене темиçе хутчен те пăсса тăкнă. Отрядри боец К. юлташ Хĕрлĕ Çарăн 10 командирне çăлса хăварнă, вĕсене тăшман хупăрласа илнĕ пулнă.

* * *

Гитлерла Германие çĕмĕрсе тăкма совет патриочĕсем хăйсен мĕнпур вăйне парса ĕçлеççĕ. Уралмашзаводри механически цехри рабочисенчен нумай пайĕ сменăра икшер тата виçшер норма тултарса пыраççĕ. Слесарь Степанов юлташ кашни сменăрах виçшер норма ытла тултарать. Залкин юлташăн бригади детальсене 11 сехет хушшинче туса хатĕрлет, планпа çав детальсене 48 сехет хушшинче хатĕрлеме пăхнă. Саратоври заводсенчен пĕринче 500 çамрăк рабочи заданисене 200-шер процент тата унран та ытла тултарса пыраççĕ. Производствăна ĕçлеме вăрçă кунĕсенче пынă револьверщица Грачева нормăсене 250-шар процент тултарса ĕçлет. Октябрь уявĕ умĕнхи социализмлă ăмăртăва хутшăннă токарь Колесов куллĕнех 4-шар норма ытла кăларса ĕçлет. Иркутскри Куйбышев ячĕпе тăракан заводра двухсотниксен йышĕ пĕр вĕçĕмех ӳссе пырать. Механически цехри 2 смена плана куллĕнех 200 процент тата унтан та ытла тултарса пыраççĕ. Юдин юлташăн 8 çынран тăракан смени вăрçăччен 24 рабочи ĕçлесе кăларнă чухлĕ продукци парса пырать.

Ноябрĕн 7-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерӳ

Ноябрĕн 7-мĕшĕнче пирĕн войскăсем противника хирĕç пур фронтсенче те çапăçнă.

Ноябрĕн 6-мĕшĕнче нимĕçсен 55 самолетне пĕтерсе тăкнă. Пирĕн 12 самолет пĕтнĕ.

* * *

Пирĕн авиачаçсем ноябрĕн 6-мĕшĕнче тăшманăн 70 танкне пĕтерсе тăкса стройран кăларнă, тăшманăн пехота тата грузсем тиенĕ 250 автомашинине, 15 орудине пĕтерсе тăкнă, склада тата чугунçул тăрăх боеприпассем турттарса пыракан состава, горючи тултарнă 5 цистернăна, вăрçă хатĕрĕсемпе продовольстви тиенĕ нумай лавсене взрыв туса сирпĕнтерсе янă, нимĕçсен пехотине пĕр полка çити сапаласа янă тата пĕтерсе тăкнă.

* * *

Ĕçсынни депутачĕсен Мускав Совечĕн Мускав хулинчи парторганизаципе тата общественлă организацисемпе пĕрле ирттернĕ чаплă ларăвĕнче Октябрьти Социализмлă Аслă Революци 24 çул тултарни çинчен Оборонăн Государственный Комитечĕн Председателĕ Иосиф Виссарионович Сталин юлташ тунă доклада радио тăрăх трансляциленине ĕнер пĕтĕм совет çĕршывĕ питĕ пысăк тимлĕхпе итлерĕ.

Мускаври Сталин ячĕпе тăракан автозаводра, Мускаври «Серп и молот» заводра, Ленинградри Кировски заводра, Новосибирскири станоксем туса кăларакан заводра тата ытти нумай заводсенче, Хĕрлĕ ялавлă Балтика флочĕн карапĕсем çинче, Хĕрлĕ Çарăн чаçĕсенче, Куйбышев, Воронеж, Свердловск тата ытти чылай хуласенче пулса иртнĕ чаплă ларусенче Сталин юлташăн докладне коллективлăн итлес ĕçе организациленĕ. Хуласемпе ялсенче, совхозсемпе колхозсенче пур çĕрте те халăх аслă Сталинăн сăмахĕсене итленĕ.

Сталин юлташăн ăслă та уçăмлă сăмахĕсем, вăрçă пирки пулса тăнă лару-тăрăва тĕплĕн анализ туни, нимĕç оккупанчĕсене хирĕç кĕрешме халăха хĕçпăшаллантаракан боевой лозунгсем совет халăхĕ хăй çĕнтерӳ тăвас ĕçе шанса тăрассине татах та çирĕплетрĕç, совет воинĕсене çĕнĕрен геройла ĕçсем тума хавхалантарчĕç, çĕршывра патриотла çĕнĕ çĕнтерӳ пуçласа ячĕç.

«Гитлерла Германие çапса салататпăр тата пĕтерсе тăкатпăр. Çакă пурпĕрех пуласси Сталин юлташ хăйĕн сăмахĕнче уççăнах кăтартса пачĕ!» — тенĕ Кировски заводри вальцовщик Петров юлташ.

«Тăшмана хирĕç татах та вăйлăнрах çапăçатпăр. Фашистла захватчиксене тĕппипех пĕтеричченех çапăçатпăр. Сталин юлташ ертсе пынипе эпир çĕнтерӳ тăватпăрах» — тенĕ Хĕвеланăç фронтĕнче малти позицисене йышăнса тăракан Голубев юлташăн подразделенинчи боецсем.

«Хамăрăн юратнă сулпуçăн сăмахĕ пире стахановла ĕçлеме хавхалантарчĕ, —тенĕ «Кузметаллстрой» заводĕнчи инженер Исакевич юлташ. — Пирĕн заводри рабочисем ĕнер сталинла вахтăна тăчĕç. Громов юлташ начальник пулса ĕçлекен цехра пĕрремĕш сменăрах задание 290 процент тултарнă. Тимĕрçĕ Шемеров юлташ пилĕк норма тултарчĕ. Пур цехсенче те стахановецсен йышĕ ӳссе пырать. Çакă вăл—эпир аслă Сталинăн сăмахне ответлени пулать. Эпир вăрçă вăхăтĕнчи хăвăртлăхсемпе ĕçлетпĕр. Фашистла ордасене çĕмĕрсе тăкма фронта мĕн кирлĕ—çавна пурне те парăпăр».

Мускаври заводсенчен нумайĕшсенче рабочисем Сталин юлташăн докладне станоксем патĕнчех, ĕçе пĕр минута та чарса лартмасăр итленĕ. Доклад пĕтнĕ хыççăн заводсенчен пĕринче ĕçлекен механик Пленкин юлташ çапла каланă:

«Тăшман мĕнпур вăйне хурсах пирĕн оборонăна татса кĕме хăтланать, Ленин хулине тата пирĕн тăван столицăна — Мускава тытса илме хăтланать. Анчах та вăл нихçан та пулас çук! Хамăрăн мухтавлă столицăна — Мускава сыхламашкăн, Хĕрлĕ Çар валли кирлĕ таран вооружени тата боеприпассем туса кăлармашкăн эпир мĕнпур вăя хурăпăр».

Мускаври «Серп и молот» заводри прокатнăй цехри мастер Быков юлташ çапла каланă:

— Гитлер хăй çавтери пысăк сухатусем тӳснине пăхмасăрах, çĕнĕ çарсене çапăçăва кĕрте-кĕрте ярать. Вăл Мускавпа Ленинград патнелле тăрмашать. Нимĕçсене татах та нумайрах сухатусем тӳстерер, юлташсем, пирĕн çĕр çине килнĕ фашистла мерзавецсенчен пĕрне те чĕрĕ хăварар мар»!

Ноябрĕн 8-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерӳ

Ноябрĕн 8-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле пирĕн войскăсем противника хирĕç мĕнпур фронтсенче çапăçусем туса пынă.

* * *

Хĕвеланăç фронтĕнче çапăçакан пирĕн авиачаçсем ноябрĕн 5-мĕшĕнче нимĕçсенне 6 самолет персе антарнă, 42 танк, пехота ларса пыракан тата çар грузĕсем тиенĕ 124 автомашинăна, 2 оруди, 80 повозка тата противник пехотине икĕ батальона çити пĕтерсе тăкнă. Çав кунхи çапăçура старший лейтенант Мокроусов тата лейтенант Немятый командир пулса ертсе пыракан авиаподразделенисем хăйсене уйрăмах палăртнă, вĕсем Д. тата М. ялĕсен районĕнче нимĕçсенне 25 танк, 65 автомашина, 10 оруди тата противникăн салтакĕсемпе офицерĕсене 500 çынна çити пĕтерсе тăкнă.

* * *

Ленинград фронтĕнче çапăçакан Топорков юлташăн авиачаçĕ юлашки 6 кун хушшинче нимĕçсенне 10 танк, боеприпассем тиенĕ тата пехота ларса пыракан 165 автомашинăна пĕтерсе тăкнă. Панфилов лейтенантăн подразделенийĕ нимĕçсен пысăк автоколоннине сапаласа янă, 20 автомашина тата горючи тултарнă 2 цистернăна пĕтерсе тăкнă.

* * *

Сталин юлташ Октябрьти Социализмлă Аслă Революци XXIV çул тултарни çинчен тунă доклад тата вăл 1941 çулти ноябрĕн 7-мĕшĕнче Мускаври Хĕрлĕ площадьре Хĕрлĕ Çар парадĕнче каланă сăмах çĕршыври ĕççыннисен патриотизмне хăватлăн çĕклерĕç. Çулпуç хăйĕн докладĕнче пĕтĕм халăхăн шухăшĕпе кăмăл-туйăмĕсене тата ĕмĕчĕсене каласа пачĕ. Рабочисем, служащисем, колхозниксем Сталин юлташăн кăтартăвĕсене пурнăçа кĕртме, нимĕçсен фашистла захватчикĕсене хирĕç пыракан отечественнăй аслă вăрçăра татах та ытларах вăй хурса кĕрешме, паттăр Хĕрлĕ Çарпа Тинĕс-Çар Флотне татах та хастаррăнрах пулăшма тупа тăваççĕ. Узбекистан столицинче Сталин юлташ докладне радио тăрăх панине пиншер ĕççыннисем итленĕ. Ташкентри «Красная заря» фабрикăри Сталин юлташ сăмахне итленĕ мĕнпур рабочисен коллективĕн пĕрлĕхлĕ шухăшне Фахретдин Баратов юлташ каласа панă.

— Сталин юлташ халăха пирĕн умра халĕ мĕнле тĕп задача тăни çинчен каласа пачĕ,--тенĕ вăл.—Хĕрлĕ Çара валли хĕçпăшал тата боеприпассем кунран-кун ытларах та ытларах парса пырас тесе, пирĕн рабочисемпе служащисем, арçынсемпе хĕрарăмсем кунĕн-çĕрĕн ĕçлĕç.

Сталин юлташăн доклачĕ Ташкентри предприятисенче производствăллă çĕнĕ çĕкленӳ тума хавхалантарчĕ. Сталин юлташ доклачĕ пулнă хыççăн Ташкентри тавар станцинчи депона пысăк мар ремонт тума паровоз пырса çитнĕ. Растопов машинист паровоза нормăра кăтартнă пек 70 минута хушшинче юсас вырăнне 20 минута хушшинче юсаса çитернĕ. Тепĕр паровоза нормăри 180 минута хушшинче юсас вырăнне 45 минута хушшинче юсаса çитернĕ.

Амур çинчи Комсомольск хулинче ĕççыннисен нумай пинлĕ митингĕ пулса иртнĕ. Митингра пулнисем Сталин юлташ патне саламлă çыру янă, унта вĕсем: нимĕç захватчикĕсене çĕнтерессишĕн хулари ĕççыннисем пĕтĕм вăя хурса ĕçлĕç, тесе пĕлтереççĕ.

Чита облаçĕнчи мĕнпур хуласемпе районсенче нумай çынлă митингсем пулса иртнĕ. Шубной заводри, аш-какай комбинатĕнчи тата чугунçул узелĕнчи стахановецсем çапла каланă: «Фронта валли, тăшмана çĕнтерме мĕн кирлине пирĕн халăх йăлтах туса парать».

Чита районĕнчи ВКП(б) XVII Съезчĕн ячĕпе тăракан ялхуçалăх артель колхозникĕсем тырпул тăратас ĕçе икĕ кун хушшинче туса çитерме сăмах панă, вĕсем Сталин юлташ сăмахне ответлесе тырпул турттарма хĕрлĕ обозсем организацилеççĕ.

Хĕрлĕ Çарăн сывлăш-çар академийĕнче команднăй факультетра вĕренекенсем, Сталин юлташ докладне радио тăрăх итленĕ хыççăн, хăйсен шухăшĕсене Сталин юлташ патне пĕр кăмăллăн пулса яма йышăннă саламра кăтартса панă. Çав саламлă çырура вĕсем çапла çыраççĕ:

— Фашистла йытăсем хăратаймĕç! Пире авма çук, чĕркуççи çине тăратма та çук! Совет халăхĕн малтанхи хут мар йывăр кунсем тӳссе ирттерме лекет, çавăн пекех малтанхи хут мар пирĕн халăх большевиксен партийĕ ертсе пынипе тата Сталин юлташ, эсир ертсе пынипе, йывăр кĕрешӳрен çĕнтерӳçĕ пулса тухать. Пирĕн таса çĕре фашистăн атти таптаймĕ! Çĕнтерӳ пирĕн алăра пулать!

Ăшă тумтирсем пухас ĕçе вăйсăрлатмалла мар

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Ăшă тумтирсем йышăнакан склада районри ĕççыннисенчен кунсеренех çĕнĕ япаласем пыраççĕ. Ĕççыннисем хамăрăн тăван çĕршыва хӳтĕлекен боецсем валли ăшă япаласем пама тăрăшаççĕ.

«Большевик» завод директорĕ Лаптев юлташ çĕнĕ кĕрĕк пиншак, районри прокурор Петров юлташ кĕрĕк, ВКП(б) райкомĕн секретарĕ Гладков юлташ пĕр мăшăр çăматă, икĕ кило çăм, пĕр мулаххай, пĕр мăшăр тăла, пĕрер мăшăр чăлхапа алшиш, Албахтинăри туллимар вăтам шкул коллективĕ 8 мăшăр çăматă, 4 мăшăр алшиш, 4 мăшăр чăлха, шкул директорĕ Н. Яковлев пĕр мăшăр çăматă, пĕр тир, пĕр алшăлли, учительницăсем—З. Васильева, А. Иванова, М. Петрова юлташсем пĕрер мăшăр çăматă, пĕрер мăшăр чăлхапа алшиш панă.

Анчах хăшпĕр вырăнсенче ку ĕç вăйсăрланни палăрать. Шурçырма, Типçырма ялсоветĕсенче ăшă тумтирсем пухас ĕç начар пырать. Комиссисем питĕ начар ĕçлеççĕ. Войков ячĕпе тăракан колхозра (Карай ялсоветĕ) бригадирсем хăйсем пĕри те ăшă япаласем паман. Çавăн пекех райцентрти хăшпĕр учрежденисен руководителĕсем те халиччен ăшă тумтирсем пухасси государствăн пысăк ĕçĕ пулса тăнине ăнланса илме тăрăшмаççĕ. Райçĕрĕç пайĕнче, МТС-ра, райфора ĕçлекенсем хăшпĕр пĕчĕк япаласем панипех лăпланса ларнă. Упири вăтам шкулăн вĕренӳ пай заведующийĕ, вăлах местком председателĕ Светлов, Шупуçĕнчи пуçламĕш шкул заведующийĕ Тихонова юлташсем халиччен те пĕр ăшă япала та паман.

Тăван çĕршыва паттăррăн хӳтĕлекен Хĕрлĕ Çар боецĕсене ăшă япаласем пухса парас ĕçе Красноармейски районра вăйлатма кирлĕ. Парти райкомĕпе пуçламĕш парторганизацисен ăшă япаласем пухас ĕçе кирлĕ пек организацилесе, çав ĕç мĕнле пынине кашни кунах тĕрĕслесе тăрас пулать.

Ив. ХАТАЕВСКИЙ.

* * *

ЧКАЛОВСКОЕ. Ноябрĕн 1-мĕш тĕлне районĕпе 1740 килограмм çăм пухнă, çăмран 470 мăшăр çăмата йăвалаттарнă, вĕсенчен 406 мăшăрне кирлĕ çĕре ярса панă. Пĕтĕмпе 1972 тир пухнă, вĕсене тума панă. Туса çитернĕ тирсенчен 48 кĕрĕк пиншак çĕлетнĕ, 22-шне çар складне панă. Кусемсĕр пуçне, 606 мăшăр çăм чăлха, 704 мăшăр алшиш, 200 мулаххай, ватка хурса çĕленĕ 41 пиншак, 25 шалавар, 587 алшăлли, 359 мăшăр пир тăла, 50 мăшăр кĕпе-йĕм т. ытти те пухнă. Вăл шутран 403 мăшăр çăм чăлха, 567 алшиш, ватка хурса çĕленĕ пиншаксемпе шалаварсене Хĕрлĕ Çара ярса панă.

Ăшă тумтирсем пухас ĕçе Иккĕмĕш Чкаловски ялсоветĕнчи «Çăлтăр» колхозра лайăх организациленĕ. Çав ĕçе туса пыракан комиссин председателĕ Фензов юлташ тăрăшса ĕçленипе колхозра 30 мăшăр çăмата, 9 кĕрĕк пиншак тата ытти япаласене те хатĕрлесе панă. Кзыл-тан» колхозра (комисси председателĕ Сейфуллин юлташ) кашни килех ăшă япаласем парас ĕçе хутшăннă. Çавăн пекех «Кзыл-юлдус» колхозра та ăшă япаласем пухас ĕç ăнăçлăн пулса пырать. Пухнă çăмран тата тирсенчен япаласем туса хатĕрлесси уйрăм ялсоветсенче вăраххăн пулса пырать. Сăмахран, Тăрăн, Кĕçĕн Патăръел, Тат-Югелево ялĕсенче тирсене тутарас, кĕске пиншаксем çĕлеттерес, çăматăсем йăвалаттарас тата алшишсем çыхас ĕçсене начар организациленĕ. Çак çитменлĕхе пĕтерме тăрăшатпăр.

М. ФЕДОТОВ.
ВКП(б) райкомĕн секретарĕ.

Фронт валли тимĕр-тăмăр

Геройла Хĕрлĕ Çар кашни сехетре, кашни минутăра тăшман çине металл тăрахать. Кĕрешӳ мĕн чухлĕ вăйланса хĕрсе пырать, фронта çавăн чухлĕ ытларах та ытларах хура тата цветной металл кирлĕ. Фронта ытларах металл пани этемлĕх тăшманне—фашизма хăвăртрах çĕмĕрсе тăкма пулăшать.

Пирĕн ĕççыннисем çакна лайăх пĕлсе тăраççĕ. Вĕсем фронт валли тимĕр-тăмăр пухса пама тăрăшаççĕ. Тимĕр-тăмăр пухасси уйрăмах Шупашкарта йĕркеллĕ пулса пырать. Союзутиль контори виççĕмĕш кварталта тимĕр-тăмăр пухмалли плана 600 процент тултарнă. Халĕ конторăн коллективĕ тăваттăмĕш кварталти плана срокчен тултарассишĕн кĕрешет.

Тимĕр-тăмăр пухас тĕлĕшпе потребкоопераци те начар мар ĕçлет. Чăвашпотребсоюзăн заготовка отделĕ кăтартса панă тăрăх, хура металл пухмалли çулталăкри плана 100 процент, цветной металл пухмалли плана 127 процент тултарнă. Райпотребсоюзсенчен Тăвай райпотребсоюзĕ лайăхрах ĕçлет. Цветной металл пухмалли çулталăк планне вăл 311 процент, хура металл пухмалли плана 129 процент тултарнă. Ишлей, Пăрачкав районĕсем те тимĕр-тăмăр пухас ĕçе пысăккăн хаклаççĕ.

Анчах уйрăм районсенче, сăмахран, Октябрьски, Етĕрне тата Советски районсенче тимĕр-тăвăр пухасси хăйне тĕллĕн пулса пырать.

Республикăри пур районсенче те тимĕр-тăмăр пухассине сарлакан туса пымалла. Çакна ыйтать пиртен хальхи тапхăр.

В. СЕМЕНОВ.

Шупашкарти Горький ячĕпе тăракан библиотекăра

Отечественнăй аслă вăрçă кунĕсенче Шупашкарти М. Горький ячĕпе тăракан библиотека массăсемпе таччăнрах çыхăнса ĕçлеме пуçларĕ. Кĕнеке илсе вулакансен йышĕ кунран кунах ӳссе пырать. Библиотекăна кĕнеке илме рабочисемпе, служащисемпе тата студентсемпе пĕрлех килхуçи хĕрарăмĕсем те — медсестрасемпе сандружинницăсем çӳреççĕ, вĕсем санитарнăй оборона ыйтăвĕсемпе кĕнекесем нумай илеççĕ. Ку тĕлĕшпе библиотекăра «Санитари оборонине хатĕр пул» темăпа ятарласа выставка организациленĕ.

Библиотека работникĕсем вăрçă вăхăтне кура хăйсен ĕçне кунран-кун лайăхлатса пыраççĕ, ĕç хăвăртлăхне ӳстерме тăрăшаççĕ.

Вăрçă пуçланнăранпа библиотекăна çӳрекенсен йышĕ палăрмаллах ӳсрĕ. Кăçалхи январĕн 1-мĕшĕнчен пуçласа июнь уйăхне çитиччен библиотекăна куллен 110-шар çынна яхăн пырса кĕнекесем илсе тăнă пулсан, хальхи вăхăтра кунсерен 175—180 çынна çити пыраççĕ. Кунсăр пуçне кашни кун 15—20 çын кĕнеке илме çĕнĕрен пырса çырăнаççĕ. Вулакансем хальхи вăхăтра пуринчен ытларах вăрçă ыйтăвĕсемпе интересленеççĕ. Библиотекăна кĕнеке илме çӳрекенсен кисепĕнчен çурри ытла вăрçă тематикипе çырнă кĕнекесене илеççĕ.

Чылай вулакансем аслă вырăс полководецĕсен — Суворов, Кутузов, Багратион пурнăçĕсемпе, совет халăхĕ ӳстернĕ чаплă полководецсен — Чапаев, Фрунзе, Щорс, Пархоменко тата ыттисен пурнăçĕпе питех те интересленеççĕ. 1812 çулти отечественнăй вăрçă çинчен академик Тарле çырнă историллĕ кĕнекесене ыйтакансем питех те нумай.

Вулакансем хальхи вăхăтра кĕнекесене ĕлĕкхинчен чылай хăвăртрах вуласа тухса тавăрса параççĕ. Халиччен вулакансем кĕнекесене хăйсен аллинче 10—15 кун тытнă пулсан, халĕ 3—4 кун хушшинчех тавăрса параççĕ. Л. Толстой, М. Горький, М. Шолохов, Сергеев-Ценский, Новиков-Прибой, А.Толстой, И Эренбург, А. Фадеев, Л. Соболев тата ытти писательсен чаплă произведенийĕсем яланах вулакансен аллинче пулаççĕ. Фашизма хирĕçле писательсен, уйрăмах Лион Фейхтвангер, Вилли Бредель, Фридрих Вольф, Генрих Манн писательсен кĕнекисемпе питĕ интересленеççĕ.

М. Горький ячĕпе тăракан библиотека всевобуч боецĕсене пулăшма ятарласа выставка уçнă. Унта пурне те обязательнăй йĕркепе çар ĕçне вĕрентесси çинчен çырнă брошюрăсемпе наставленисем чылай. Всевобуч боецĕсем выставкăна пырса курнă хыççăн, библиотекăран хăйсене кирлĕ кĕнекесене суйласа илеççĕ.

— Пирĕн ĕç хальхи вăхăтра питех те ответлă пулса тăчĕ,—тет Людмила Михайловна Ермолаева юлташ. — Эпĕ тепĕр чухне ирхине 10 сехетре килетĕп те библиотекăран çĕрле тин каятăп. Вăхăчĕ çавăн пек.

Библиотека хăйĕн ĕçне чăннипех те вăрçă вăхăтне тивĕçлĕ пек туса пырать.

Н. ЮМАНГАЙ.

И. В. Сталин юлташ доклачĕ пирки ютçĕршывсенчи пичет мĕн çырать

АНГЛИЯ

ЛОНДОН, ноябрĕн 7-мĕш. (ТАСС). Сталин юлташ ĕççынни депутачĕсен Мускав Совечĕн Мускав хулинчи парторганизаципе тата общественлă организацисемпе пĕрле пулнă чаплă ларăвĕнче тунă доклад Англи пичетĕнче тĕп вырăн йышăнса тăрать. Хаçатсем доклада курăнмалла вырăнсенче шултра заголовоксемпе пичетлесе кăлараççĕ.

«Таймс» хаçат доклада çакăн пек заголовокпа панă: «Российăн вăйĕ ӳсет. Сталин çĕнтерĕве шанать». «Дейли телеграф энд Морнинг пост» хаçат доклада çакăн пек заголовок парса пичетленĕ: «Сталин Российăн ӳссе пыракан вăйĕсем çинчен калать. Кашни захватчика пĕтерсе тăкаççĕ. Сталин икĕ фронт часах пулса тăрасси çинчен калать». «Дейли экспресс» хаçат хăйĕн заголовокĕнче çапла çырнă: «Сталин çĕнтерĕве шанать тата противникăн планĕсем путланса пыни çинчен пĕтĕм тĕнчене пĕлтерет».

Мĕнпур хаçатсем Сталин юлташ доклачĕ пирки хавхаланулла комментарисем парса пыраççĕ. «Дейли телеграф энд Морнинг пост» хаçат хăйĕн комментарийĕсенче çак факт уйрăмах пысăк вырăн йышăнса тăнине палăртнă: Сталин Мускав хулинче сăмах тухса каланă, тăшман тахçанах пырса кĕме ĕмĕтленнĕ Ленинградпа Мускав хулисем противника хирĕç çаплах вăйлăн тăраççĕ,—тенĕ. «Гитлерăн çавтери пысăк наступленийĕ путланса ларчĕ те вăраха тăсăлакан конфликт пулса тăчĕ»—тесе çырать хаçат.

«Таймс» хаçат хальхи вăрçă пуçланнăранпа Англипе Совет Союзĕ хушшинчи çыхăнусем тĕпренех улшăннине палăртать. Вăл икĕ çĕршыв хушшинчи килĕшĕвĕн условийĕсем çирĕп никĕслĕ пулни çинчен çирĕплетсе калать.

«Пĕрлешӳллĕ вăйсем,—тесе çырать хаçат,—хальхи вăхăтра кăна мар, вăрçă хыççăн та пĕрле тăрса ĕçлеме çирĕп никĕс хываççĕ».

«Дейли экспресс» хаçат: «Сталин докладĕнче çĕнтерĕве шанса тăни, совет государствипе тата унăн халăхĕпе тивĕçлĕн мухтанни курăнать», тесе пĕлтернĕ. Хаçат ССР Союзĕ çак кĕрешӳре мĕнтери йывăрлăхсем тӳссе ирттернине шута илме чĕнет.

Рейтер агентствин дипломатиллĕ корреспонденчĕ Англири общественность Сталин доклачĕпе питех те интересленни çинчен пĕлтерет. Англи халăхне çак факт уйрăмах тĕлĕнтерсе хавхалантарнă: Хĕрлĕ Çарăн Октябрь революци уявĕ ячĕпе çулсеренех пулса иртекен парачĕ, нимĕçсем темиçе эрне каярах Хĕрлĕ Çара пĕтерсе тăкнă тесе калаçнине пăхмасăрах, яланхи пекех Мускавра паян пулса иртнĕ.

США

НЬЮ-ЙОРК, ноябрĕн 7-мĕш. (ТАСС). Ноябрĕн 6-мĕшĕнче каçхине тухнă хаçатсем тата паян ирхине тухнă хаçатсем пурте чи малтанах СССР Оборонăн Государственный Комитечĕн Председателĕ Сталин юлташ тунă доклад çинче чарăнса тăраççĕ. Докладра мĕн каланине хаçатсем чи курăнмалли вырăнта пысăк заголовоксем парса пичетлесе кăларнă.

«Нью-Йорк таймс» хаçат доклад текстне йăлтах, пĕтĕмĕшпе тенĕ пекех пичетлесе кăларнă.

Сталин юлташ Гитлер çарĕсем пит пысăк сухатусем тӳсни çинчен каланă заявление пур хаçатсем те заголовоксенче паллă туса, ССР хăй вăйхалĕ çине çирĕп шанса тăнине асăрхаттарса çыраççĕ. Çавăн пекех хаçатсем Сталин юлташăн çак сăмахĕсене: «Анчах çакăн пирки те иккĕленмелли çук: Европа континентĕнче иккĕмĕш фронт пулса тăни,—çав иккĕмĕш фронт çывăх вăхăтрах пулса тăма тивĕç,—нимĕç çарĕн положенине начарлатса пирĕн çарăн положенине тĕпренех çăмăллатмалла», тенине палăртса пичетлеççĕ.

Словакири пăлханусем

НЬЮ-ЙОРК, ноябрĕн 7-мĕш. (ТАСС). «Нью-Йорк таймс» хаçат пĕлтернĕ тăрăх, Словакире, нумай пулмасть, пĕр кун хушшинче нимĕçсен Хĕвелтухăç фронтне каякан 3 çар составне ӳпĕнтерсе янă.

Продовольстви çитмен пирки Словакире йĕркесĕрлĕхсем вăйланса сарăлсах пыраççĕ.

Çак юлашки темиçе кун хушшинче Сватире, Микулашра тата ытти хуласенче те, унти продовольствие Германие ярса тăнине хирĕç протестлесе, демонстрацисем туса ирттернĕ.

Аш-какай параççĕ

Çĕрпӳ районĕнчи 18 колхозра 1941 çулшăн государствăна аш-какай парса татнă. Малта пыракан колхозсем çитес çулшăн пама тытăнчĕç. Хулари Ворошилов ячĕпе тăракан колхоз çитес çулшăн 14 центнер ытларах, «Богатырь» колхоз 6 центнера яхăн, «Красная Этна» колхоз 3 центнер аш-какай панă.

«Новая жизнь», «Балтиец», «Политотделец», «Çĕнĕ пурнăç» колхозсем кăçалхи аш-какай обязательствисене тултарса, çитес çулшăн çĕршер килограмм пачĕç.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн — 0—67, редактор заместителĕн — 3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн — 4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, ялхуçалăхĕпе премышленность пайĕсен — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн — 2—30, дежурнăйăн — 6—23, «Ленин çулĕпе» журналăн — 0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 7129. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ № 557. Ф. б. 58 84 п. л.